

Embodied Culture: An Analysis of the Metaphorical Representation of "Positive and Negative Interpersonal Actions" Conceptual Domains in English, Persian, and French from a Cognitive Linguistic Perspective

Nargues Mohammadi PhD Student in Linguistics, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Zahra Abolhasani
Chimeh * Associate Professor, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, University of Tehran, Tehran, Iran.

Mahnaz Karbalaei
Sadegh Assistant Professor, Department of Linguistics, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Accept: 26/2/2026

Revise: 17/2/2026

Submit: 3/12/2025

ISSN: 2821-093X

EISSN: 2821-0948

Abstract

The present research, adopting a Cognitive Linguistic approach and based on Lakoff and Johnson's theory of conceptual metaphors, investigates the conceptualization of "positive and negative interpersonal interactions" in English, Farsi, and French. The research objectives include defining the degree of embodiment, investigating the role of image schemas, and examining the significance of lived experience in shaping meaning. The dataset comprises 60 idiomatic expressions across the subdomains of "annoyance and affection," with 20 items from each of the three languages. Findings affirm the significant role of the "body" and the fundamental effect of speakers' sensory-motor embodied experiences in metaphor formation. The high frequency of similar conceptual metaphors and identical image schemas across the three languages reflects the cross-cultural and universal nature of the "annoyance and affection" concepts as subdomains of "negative and positive interpersonal actions." Results

* Corresponding Author: zahra.abolhasani@ut.ac.ir

How to Cite: Mohammadi, N., Abolhasani Chimeh, Z., Karbalaei Sadegh, M. (2026). Embodied Culture: An Analysis of the Metaphorical Representation of "Positive and Negative Interpersonal Actions" Conceptual Domains in English, Persian, and French from a Cognitive Linguistic Perspective. *Literary Language Research Journal*, 3(12), 177 - 215. doi: 10.22054/jrll.2026.89714.1216

confirm Lakoff's (2012) claims regarding the role of primary human experiences in shaping basic moral metaphors. Moreover, the influence of the "environment and cultural context" on "embodied language" can be presented under the notion of "embodied culture" and "cultural identity." The ancient civilization of Persia, its history of wars and resistances, and Persian mystical literature have oriented the surface structure of Farsi toward a higher degree of employing BALANCE and PART-WHOLE image schemas, inspiring a conservative analytical approach. The role of French Existentialism movements and the action-oriented culture of English-speaking communities are considered effective in the use of the PATH Schema and an agentive identity. The individual-oriented lifestyle of the Anglo-Saxons, predecessors of the English, elicits the SURFACE schema and more personal autonomy in its speakers.

1. Introduction

According to the theory of "embodiment" proposed by Lakoff and Johnson (1987), linguistic and cognitive structures stem from sensorimotor experience and human interaction with the world. As Johnson (2024) notes, "mind and body form a single union which constructs meaning through interaction with the environment." Consider the following examples: the three moral-domain idioms "eating from someone's hand," "kas-i ra dar mošt dāstan = grasp somebody in one's fist" (in Farsi), and "tenir qqn sous sa coupe = hold somebody under one's cup" (in French) conceptualize the notion of "annoyance" through various images. English employs an individualistic, interactional control via the SURFACE schema; Farsi refers to severe physical control and oppression via the CONTAINMENT schema; and French conceptualizes power hierarchies of the French social and political system via the VERTICAL DIRECTION schema. Therefore, a cross-linguistic analysis of moral metaphors, such as these examples, can lead to a holistic interpretation of the effect of "environment" on "embodied language" to consolidate internationally, sometimes contradictory, linguistic expressions according to various "embodied cultures." Grounded in the theory of embodied language, this study investigates how English, Persian, and French conceptualize moral notions such as "annoyance and affection" and what these conceptualizations reveal about the moral viewpoints of each culture.

2. Literature Review

The weakness of many domestic studies based on Lakoff and Johnson's (1987) framework can be attributed to their restricting the scope of analysis to a mere decomposition of linguistic elements while overlooking the role of language sociology, culture, and environment in the formation of embodied idiomatic expressions and language parts. Such a reductionist approach to language fails to associate language's surface structure with macro-structures of context and cannot account for various viewpoints elicited through languages internationally.

3. Research Methodology and Theoretical Framework

The present study in cognitive linguistics, based on Lakoff and Johnson's (1987) and Lakoff and Feldman's (2012) theories of image schemas and NTL, adopts a descriptive-analytical approach. Data include sixty idiomatic expressions, twenty from each of the three languages: English, Farsi, and French, within the semantic domains of "affection and annoyance." These three languages are purposefully selected as they all belong to the Indo-European family but stem from different branches, allowing for a focused investigation of "environmental variations" as a major cultural variable influencing embodied conceptualization.

4. Discussion and Analysis

The final table for both domains of "annoyance and affection" is as follows:

Table 1. Percentage of Employing Each Image Schema in Each Language and Totally

Image Schema	Total	French	Farsi	English
Force	24.78	33.32	33.36	33.32
Containment	16.55	31.65	36.65	31.65
Part-whole	16.31	31.30	38.10	33.55
Path	11.75	40.68	22.24	37.08
Link	10.35	29.92	33.32	30.65
Balance	9.97	29.17	45	25.84
Surface	9.09	18.98	11.47	22.56
Direction	6.50	45	22.50	32.50

In this study, the FORCE schema emerged as the most dominant conceptual pattern for understanding "annoyance" and "affection"

across English, Farsi, and French. Subschemas of FORCE, such as inserting power and compulsion, transfer the concept of “annoyance” in idioms like “pain in the neck,” “headache,” and “break someone’s leg” in the three languages. Other subschemas, such as power insertion, attraction, and hindrance, efficiently conceptualize both related notions. The equal percentage across all languages (33.32%) in the use of the FORCE image schema highlights the vital role of power relations and force interactions in human cognition to illustrate related abstract concepts.

Cultural variations, reflected in the various language surface structures in the three languages, lead to different cultural identities. The CONTAINER image schema, as the second most employed tool, shows how the mind perceives and transfers emotions as things that can be inserted into or excluded from a specific container since “body skin” acts as the basic borderline of mind and language to conceptualize meanings. The greater percentage of this pattern in Farsi reflects tensions and pressures on the Farsi-speaking community who become full of emotions in a state of intolerance. For example, “daq-e del-e čiz-i ra sar-e kas-i khali kardan” (empty heart’s gland on somebody) is an idiom in Farsi representing “anger” as a full container waiting to be released.

The PART-WHOLE image schema, ranked third, is a main pattern to improve the “embodiment” of languages. Meaning stems from a part, which can be a body organ, and then extends to an overall entity. “Hands/arms, ears, hearts/blood, neck/head, and teeth” across the three languages are considered symbols of “acceptance, empathy, love, affection, annoyance, and oppression.” The high percentage of its employment in Farsi refers to an analytic, judgmental culture where people interpret feelings and intangible concepts through visible, detailed bodily actions and moral introspection.

The PATH image schema ranks fourth overall, with the highest frequency observed in French and English. Consider the idioms “to be carried away by love” in English and “être emporté par l’amour = carried by love” in French, versus “sar az pā nešnextan = not distinguishing head from foot” in Farsi. The first two languages, influenced by Western action-oriented culture, conceptualize “love” as a dynamic, forward-moving force. In contrast, Farsi portrays it as a source of confusion and emotional imbalance, reflecting the BALANCE and PART-WHOLE schemas.

The high frequency of the BALANCE schema in Persian suggests that the cultural context of the Farsi-speaking community, with its millennia-long civilization, promotes a restrained, conservative, and self-controlled mindset where emotional expressions, whether “anger, annoyance” or “love, affection,” are often suppressed in favor of maintaining social harmony and personal dignity (e.g., “dandān be jegar gozāstan = put teeth on liver”).

The SURFACE image schema is ranked higher in English and French. English and French-speaking communities, shaped by Western individualism, conceptualize emotions (and love, more specifically) as external forces acting upon the individual. English idioms such as “eat out of someone’s hand” and “be hot under the collar” relate “body surface” to “control and anger” as well.

Application of the DIRECTION image schema across the three languages indicates that humans resort to spatial orientations to conceptualize emotional relationships, with French and Farsi making the most extensive use of such imagery. French idioms such as “toujours sur le dos de qqn = always on someone’s back” evoke hierarchical spatial orientation to signify dominance and harm within the cultural and political context of French. Islamic and mystic beliefs of Persian culture, associating “affection and positive attributes” with “right” and a modest “low” direction, and vice versa, are also noticeable in many Farsi expressions.

Cultural similarities, reflected in similar language surface structures in the three languages, lead to similar viewpoints. This study, focusing on the formal structures of idiomatic expressions in conveying the same conceptual meaning across three languages, has identified a list of fully or partially cross-cultural and universal conceptual metaphors (Kövecses, 2018) as well as identical cognitive primitives (cogs) in the domains of “annoyance and affection.” Lakoff (2012) identifies two basic components underlying metaphoric thought: 1) primary conceptual metaphors and 2) cognitive primitives (cogs) or image schemas, which are fundamental components of metaphors. Consider the universal conceptual metaphor “to welcome somebody with open arms, hands, or a hug” in the three languages, which is composed of a similar primary metaphor of “acceptance is open” and one cognitive primitive (image schema) of “containment” in all languages. This involves an abstract source domain of “closeness” and a target domain of “acceptance,” which are mapped

onto each other when a gestalt node on the neural path confirms such a mapping in the relevant concept, and then the final metaphor is formed. This metaphor consists of some other primary metaphors that include PATH, PART-WHOLE, LINK, and FORCE image schemas in the three languages as well, all of which must first be confirmed by the gestalt node of the neuron before the main metaphor comes into existence.

5. Conclusion

Results of this study confirm the significant role of “embodied individual experiences in cultural contexts,” which highlights the notion of “embodied culture” in shaping conceptual metaphors of the two domains of “affection and annoyance” in three languages. First, analyses demonstrate that “embodiment” is 100% present in the source domain of all image schemas. Therefore, the results align with Johnson’s viewpoint on how “meaning” is shaped through embodiment: it is embedded in the environment, enacted by speakers, extended into the world, and is emotional and evolutionary (2024).

Secondly, the study proves the inevitable role of “environment and cultural context” in the construction of language’s surface structure and cultural identity, which forms a dialectical interaction of “environment-embodied language-mindset” and affirms Johnson’s statement on how mind and body form a union interacting with the environment (2024). Based on the results of this research, the action-oriented, pragmatic setting of English and the Existentialist movements of French create a dynamic Western culture, which affects language and French structures to involve PATH image schemas and contribute to a more agentive identity for speakers. Moreover, the individualistic, self-centered lifestyle of the Anglo-Saxons, predecessors of the English, is reflected in English structure to include the SURFACE schema and elicits more personal autonomy in its speakers. On the other hand, the conservative analytic culture of Persia, under the influence of its mystic literature, history of wars, and valuation of “resistance,” inspires idiomatic illustrations in line with BALANCE, PART-WHOLE, and CONTAINMENT schemas.

However, the high number of universal and cross-cultural metaphors found in the two domains of “affection and annoyance,” covering 14 out of 20 expressions, indicates that human bodily experiences for the concepts of “annoyance and affection” are highly

rooted in very primary habits of humankind. Cross-cultural embodiment leads to the convergence of conceptual metaphors, primary metaphors, and image schemas (cogs) across the three languages. With regard to contradictory results achieved: 6 out of 20 universal metaphors in analyzing the dataset of “betrayal and honesty” in an identical study by Mohammadi (2024), and following Kövecses’s (2018) classification, metaphors of “annoyance and affection” are considered universal, and idioms of “betrayal and honesty” are distinguished as “cultural” since the former emotional concepts are basic enough to be illustrated based on the primary embodiment of all humankind, but the latter moral notions depend on cultural rituals to be portrayed.

Keywords: Cognitive Linguistics, Image Schemas, Cultural Distinctions, Conceptual Metaphors, Embodiment.

فرهنگ بدنمند: تحلیل بازنمایی استعاری دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین فردی مثبت و منفی" در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی از دیدگاه زبان‌شناسی شناختی

- دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. **نرگس محمدی**
- دانشیار گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. **زهرا ابوالحسنی چیمه***
- استادیار گروه زبان‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. **مهناز کربلائی صادق**

چکیده

پژوهش حاضر با رویکرد زبان‌شناسی شناختی و بر اساس نظریه استعاره‌های مفهومی لیکاف و جانسون به بررسی نحوه بازنمایی دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین فردی مثبت و منفی" در اصطلاحات کنایی سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی می‌پردازد. تعیین میزان بدنمندی، بررسی نقش طرحواره‌های تصویری، و اهمیت تجربه زیسته در شکل‌گیری معنی تحت تأثیر عامل "محیط" از اهداف تحقیق محسوب می‌شود. ۶۰ اصطلاح کنایی در دو حوزه "کنش‌های بین فردی مثبت و منفی" با زیرمجموعه معنایی "محبت و اذیت" در سه زبان، داده‌های این پژوهش را تشکیل می‌دهند. نتایج بیانگر نقش برجسته بدن و تأثیر تجربیات حسی حرکتی سخنوران در شکل‌گیری استعاره‌ها بوده و آمار بالای استعاره‌های مشابه با طرحواره‌های یکسان در سه زبان، نشانگر جهان‌شمولی مفاهیم "اذیت و محبت" علی‌رغم تمایزات فرهنگی محیطی در سه جامعه زبانی متفاوت محسوب می‌شود. نتایج، نظریات لیکاف مبنی بر نقش تجربیات نخستین بشری در شکل‌گیری استعاره‌های مفهومی اخلاقی پایه را تأیید می‌نماید. از طرف دیگر، تأثیر عامل "محیط و بافت فرهنگی" بر "زبان بدنمند" را می‌توان در قالب فرهنگ بدنمند و هویت فرهنگی

این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته زبان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات است.

* نویسنده مسئول: zahra.abolhasani@ut.ac.ir

گنجانند: تمدن کهن ایران، تاریخ جنگ‌ها، مقاومت‌ها و ادبیات عرفانی فارسی روساخت زبان را به بهره‌گیری بالاتری از طرحواره‌های موازنه و جزء به کل در جهت سرکوب احساسات و القای رویکردی محافظه‌کارانه و قضاوت‌گرانه سوق داده است. نقش جنبش‌های آگزیستانسیالیسم فرانسه و فرهنگ کنش‌محور انگلیسی‌امریکایی در به‌کارگیری طرحواره حرکتی در سطح زبان و ایجاد هویتی کنش‌گر برجسته بوده و سبک زندگی فردمحور آنگلو ساکسون‌ها (پیشینیان انگلیسی‌ها) ساختارهای زبانی مبتنی بر طرحواره سطح و بینشی مبتنی بر خودمختاری فردی را افزایش داده می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: زبان‌شناسی شناختی، طرحواره‌های تصویری، تمایزات فرهنگی، استعاره‌های مفهومی، بدنمندی.

۱. مقدمه

در زبان‌شناسی شناختی زبان صرفاً برآمد و ترکیبی از مشخصات نحوی، واژگانی و آواشناسی تلقی نمی‌شود، بلکه تجلی نظام‌های مفهومی گسترده‌تری از جمله بافت شکل‌گیری و کاربردشناسی زبان محسوب می‌گردد. براساس "نظریه بدنمندی" که لیکاف و جانسون^۱ (۱۹۸۷) آن را در چارچوب استعاره‌های مفهومی و اجزای تشکیل دهنده آن‌ها و طرحواره‌های تصویری مطرح نمودند، ساختارهای زبانی و شناختی انسان از تجربه‌های حسی حرکتی و ارتباط او با محیط نشئت می‌گیرد: «ذهن و بدن، واحد یگانه‌ای را تشکیل می‌دهند که از طریق تعامل با محیط، معنی را می‌سازند» (Johnson, 2024).

استعاره‌های مفهومی به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین سازوکارهای شناختی، ابزار بازنمایی مفاهیم انتزاعی در قالب تجربه‌های ملموس و عینی هستند. مفاهیمی چون کنش‌های بین‌فردی نیز از این قاعده مستثنا نیستند و در زبان‌های گوناگون از رهگذر استعاره‌ها، ضرب‌المثل‌ها و شباهت‌سازی‌هایی که همگی بر مبنای انطباق دو حوزه کنایی بر حوزه‌ای فیزیکی ایجاد شده‌اند، جلوه‌گر می‌شوند که هر یک ریشه در تجربه‌های بدنمندی و فرهنگی خاص خود دارند. برای مثال اصطلاحات کنایی سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی در تداعی معنی "آزار رساندن به دیگری" با روساخت‌های "از دست کسی چیزی خوردن، کسی را در مشت داشتن و کسی را زیر فنجان خود نگه داشتن" بازنمایی شده است. انگلیسی با بهره‌گیری از طرحواره سطح و قدرتی، کنترل‌گری را در قالب تعامل صمیمانه و نفوذ اجتماعی تصویرسازی کرده و تداعی گر فرهنگ فردگرای انگلیسی است. فارسی با بهره‌گیری از طرحواره حجمی و قدرتی، کنترل را از طریق اعمال نفوذ فیزیکی و محصورکردن بازنمایی نموده و تداعی گر سیاست‌های سرکوب‌گرایانه در سطح اجتماع است. فرانسوی با بهره‌گیری از طرحواره‌های جهتی عمودی و قدرتی در تصویرسازی "کسی را زیر فنجان نگه‌داشتن"، قدرت را سلسله‌مراتبی و از جهت بالا به

---

1. George Lakoff & Mark Johnson

پایین تصویرسازی می‌کند. بنابراین، آنچه "تجربه بدنمند" خوانده می‌شود، در واقع "فرهنگ بدنمند"ی است که از تعامل متقابل میان "بدن و ذهن" با "محیط" حاصل شده است. بر این اساس، بررسی تطبیقی استعاره‌های حوزه کنش‌های بین‌فردی در زبان‌های مختلف، نه تنها تفاوت‌های زبانی بلکه تفاوت در شیوه "تجربه بدنمند" و در نتیجه "نگرش فرهنگی" را آشکار می‌سازد. پژوهش حاضر با تکیه بر نظریه زبان بدنمند و در چارچوب تحلیل اصطلاحات کنایی در پی آن است که نشان دهد چگونه "فرهنگ بدنمند" در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی مفاهیمی همچون محبت و اذیت را بازنمایی می‌کند و این بازنمایی‌ها چه تصویری از جهان‌بینی رفتاری هر فرهنگ به دست می‌دهند.

۲. پیشینه پژوهش

ضعف بسیاری از تحقیقات داخلی در مطالعات زبان‌شناسی حوزه طرحواره‌های تصویری جانسون و لیکاف را می‌توان در محدود نگه داشتن حیطه تحلیل به تجزیه صرف عناصر زبانی و نادیده گرفتن نقش جامعه‌شناسی زبان، بافت کاربردی اصطلاحات، فرهنگ و محیط در ایجاد اصطلاحات کنایی بدنمند و دربردارنده طرحواره‌ها دانست. در بسیاری از پژوهش‌ها، محققان صرفاً به بررسی و استخراج طرحواره‌های تصویری معرفی شده این دو نظریه پرداز پرداخته‌اند؛ درحالی که بررسی روساخت زبانی و استخراج صرف طرحواره‌های تصویری بدون بررسی تأثیرپذیری "زبان" از فرهنگ، بافت کاربردی زبان و عوامل فرامتنی، پژوهشی یک‌جانبه و تک‌بعدی تلقی می‌گردد. از طرف دیگر، قائمی‌نیا (۱۳۸۸) تأثیرپذیری اصطلاحات کنایی از الگوهای عقیدتی فرهنگی را تحلیل نموده است و محمدی و دیگران (۱۴۰۴) در پژوهشی زبان‌شناختی به بررسی تأثیر عامل "محیط" بر چگونگی ادراک معانی حوزه "خیانت و صداقت" در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی پرداخته‌اند. پژوهشگران ارتباط دیالکتیکی "محیط - زبان بدنمند - جهان‌بینی" را جزء دستاوردهای این پژوهش تلقی کرده‌اند و نقش تمایزات محیطی و بهره‌گیری زبان از عناصر فرهنگ ویژه را در دو حوزه "خیانت و صداقت" سازنده،

دانسته‌اند. در حوزه ارتباط میان فرهنگ و بدنمندی پژوهش‌های خارجی همچون مطالعات پلکی^۱ (۲۰۲۳) از طریق مطالعات عصب‌شناختی نشان داده‌اند که تجربیات حسی حرکتی سخنوران در محیطی خاص نه تنها در سازماندهی استعاره‌ها، بلکه در شکل‌دهی به سازوکارهای بدنمند آن‌ها و چگونگی ادراک آن‌ها در زبان نقش موثری دارند. بنابراین استعاره از این چشم‌انداز، نه یک نظام صرفاً زبانی، بلکه سازه‌ای شناختی فرهنگی است که ریشه در تجربه زیسته، شناخت بدنمند و انگاره‌های فرهنگی مشترک و یا منحصربه‌فرد با دیگر جوامع زبانی دارد.

۳. روش پژوهش و مبانی پژوهش

۳.۱. روش پژوهش

پژوهش حاضر در حوزه زبان‌شناسی شناختی، با استناد بر نظریات لیکاف و جانسون (۱۹۸۷) و لیکاف و فلدمن^۲ (۲۰۱۲) در رابطه با مبحث بدنمندی، طرحواره‌های تصویری، و براساس نظریه عصب‌شناختی زبان^۳ به روش توصیفی تحلیلی انجام گرفته است. داده‌های پژوهش شامل ۶۰ اصطلاح کنایی و دربردارنده ۲۰ اصطلاح در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی در دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین‌فردی مثبت و منفی" است که حوزه اول شامل مضامین زیرمجموعه مانند "همدلی، جلب توجه، ممانعت از بروز خشم، بازدارندگی از پرخاشگری و تحمل رنجش، پذیرش و محبت" بوده و حوزه منفی مفاهیم "آزار و اذیت، مزاحمت، اقدام به عمل شیطانی، شروع بد (مقدمه آزاررسانی)، بروز عصبانیت و سلطه‌گری" را در برمی‌گیرد که محققان دو چترواژه "محبت و اذیت" را برای ارجاع به حوزه‌های معنایی موردبررسی برگزیده‌اند. انتخاب سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی که هر سه زیرشاخه زبان‌های هندواروپایی هستند اما از شاخه‌های متفاوت آن (فارسی از شاخه ایرانی، انگلیسی از شاخه ژرمنی، و فرانسوی از شاخه لاتین) منشعب شده‌اند، کاملاً

---

1. Jamin Pelkey
2. Jerome A. Feldman
3. Neural Theory of Language (NTL)

هدفمند بوده تا بتوان تأثیر تمایزات محیطی را به‌عنوان متغیر اصلی این پژوهش مطالعه کرد. محقق عدم گرت‌برداری و وام‌گیری اصطلاحات را از زبان‌های دیگر در منابع معتبر زبانی بررسی و تأیید کرده است.

ابتدا برای هر اصطلاح، معنای استعاری و تجربه‌بدنمند زیربنایی آن شناسایی شد و سپس با استفاده از چارچوب مفهومی لیکاف و جانسون (۱۹۸۷)، شبکه‌ای از طرحواره‌های تصویری برای هر زبان ترسیم گردید. درنهایت، مقایسه بین‌زبانی این طرحواره‌ها که نخستین‌های شناختی ادراک استعاری را تشکیل می‌دهند، امکان بررسی تفاوت‌های فرهنگی و بدنمندی در بازنمایی مفاهیم دو حوزه کنش‌های بین‌فردی مثبت و منفی را فراهم می‌سازد. تبیین هویت ملی فرهنگی سخنوران زبان‌های مختلف تحت تأثیر روساخت‌های زبانی و عامل محیط و نیز گسترش درک بین‌المللی جوامع زبانی متفاوت از یکدیگر و رفع سوء‌برداشت‌های سیاسی در علوم رسانه، ترجمه و فرهنگی از کاربردهای این تحقیق است.

۳.۲. مبانی نظری

بدنمندی به رابطه میان "ذهن و بدن" می‌پردازد و از موضوعاتی است که از سال‌ها پیش در حوزه فلسفه و نیز زبان‌شناسی توجه نظریه‌پردازان را جلب کرده است. برهمن اساس، مارک جانسون فیلسوف و جورج لیکاف زبان‌شناس مبانی اندیشگانی زبان‌شناسی شناختی را بنیان نهادند. لیکاف معتقد است: «فکر ماهیتی بدنمند دارد». بدنمندی به بهره‌گیری انسان از اجزای بدن خود به منظور درک و تفسیر معانی اطلاق می‌شود و استعاره، ایهام، جملات کنایی و اصطلاحات زبانی در معنای غیرادبی و اندیشگانی همان الگوهای عینی و روزمره‌ای هستند که در تحلیل نهایی می‌توان پایه و اساس همگی را بر «تجربه زیسته سخنوران هر زبان در اقلیمی خاص» دانست. اصطلاح "بدنمندی" که در ۱۹۸۷ توسط جانسون و لیکاف عنوان شد به تفسیر این جمله می‌پردازد که «فلسفی‌ترین، انتزاعی‌ترین، و عمیق‌ترین مفاهیم ذهنی بشر ریشه در ابتدایی‌ترین تجربیات بدنی او دارد». در ادامه،

لیکاف و جانسون این دیدگاه را در کتابی دیگر^۱ بسط داده و به صراحت به شباهت‌های گسترده میان استعاره‌های مفهومی در جهان اشاره می‌کنند «از آنجا که مکانیسم‌های عصبی و بدنی مشابه در همه انسان‌ها به کار می‌رود، شباهت‌های گسترده‌ای میان استعاره‌های مفهومی در سراسر جهان وجود دارد» (1999). فلدمن و لیکاف (۲۰۰۹) سازوکار عصب‌شناسی استعاره را توضیح داده و نورون‌های آینه‌ای واقع در قشر پیش‌حرکتی مغز را جایگاه تفکر استعاری معرفی کردند. آن‌ها همچنین، شباهت‌های استعاری در میان زبان‌های مختلف را ناشی از ساختار یکسان مغز در میان تمام انسان‌ها و سیستم‌های حرکتی مشترک می‌دانند. کوچش^۲ بُعدی فرهنگی به این مبحث اضافه کرده و استعاره را ترکیبی از جهانی‌ها و تمایزات فرهنگی قلمداد می‌کند: «فرهنگ، تفسیر استعاره‌ها را تغییر می‌دهد» (2015). کوچش تاکید می‌کند که استعاره‌های مفهومی گرچه بر پایه تجربه‌های مشترک بدن انسان ساخته می‌شوند، اما در سطوح فرهنگی و محیطی، به طرز متفاوتی تفسیر و بازنمایی می‌شوند.

۴. یافته‌ها، بحث و بررسی

گردآوری اصطلاحات کنایی دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین فردی مثبت و منفی" در سه زبان با مدنظر قرار دادن یکی بودن معنی کنایی سه اصطلاح در هر مدخل، در عین شباهت حداکثری تصویرسازی لایه روستاخت استعاره‌ها صورت پذیرفته است تا بتوان ضمن یکسان نگه داشتن عوامل دیگر به بررسی متغیر "محیط و بافت فرهنگی" و تأثیرگذاری آن بر زبان پرداخت.

---

1. Philosophy in the Flesh, 1999.

2. Zoltan Kovceses

۱.۴. داده‌ها

۱.۱.۴. داده‌های حوزه‌کنش‌های بین‌فردی منفی

اصطلاح کتابی ۱	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Take it out on someone (کتابه از ابراز عصبانیت)	بیرون‌ریختن یا خالی کردن چیزی روی کسی استعاره کلی: بروز خشم مانند ۱. خالی کردن آن از حجمی خاص و ۲. ریختن و ۳. اعمال نیرو ۴. در جهت پایین بر سر کسی است.	۱. حجمی ۲. حرکتی و ۳. قدرتی ۴. جهتی عمودی	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه حسی فضایی حجم ظرف، حرکت بدن، اعمال نیرو و تشخیص جهت بدن در محیط و فضا.
فارسی دقی دلی را روی سر کسی خالی کردن (کتابه از ابراز عصبانیت)	خالی کردن عقده دل بر سر کسی استعاره کلی: بروز خشم مانند ۱. خالی کردن و ۲. رفع مانع ۳. عقده (دق) دل، کسب تعادل پس از رفع کشمکش روحی ۴. در جهت پایین است.	۱. حجمی ۲. قدرتی ۳. موازنه ۴. جهتی عمودی	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه فضایی حجم/رفع مانع توسط بدن ایجاد توازن فیزیکی بدن در موقعیت‌های گوناگون، تشخیص جهت در فضا.
فرانسوی Lacher sa colere sur qqn (کتابه از ابراز عصبانیت)	رهاکردن خشم روی کسی استعاره کلی: بروز خشم مانند ۱. رهاکردن ۲. حجمی خاص ۳. رفع مانع ۴. بر روی کسی در جهت پایین است.	۱. حرکتی ۲. حجمی ۳. قدرتی ۴. جهتی	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه فضایی حجم، اعمال نیروی بدن و رفع مانع، جهت‌مندی بدن در فضا.

اصطلاح کتابی ۲	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Get in someone's hair (کتابه از مزاحمت)	در موهای کسی بودن استعاره کلی: شخص مزاحم مانند جسمی است که ۱. درون محدوده موها ۲. و در تماس با بدن ۳. گیر می‌کند.	۱. حجمی ۲. سطح ۳. قدرتی	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه حسی حجم و چیزی داخل محدوده بدن قرار گرفتن، ایجاد مانع توسط جسم خارجی، تماس اشیاء با سطح بدن.
فارسی موی دماغ کسی شدن (کتابه از مزاحمت)	موی دماغ کسی شدن استعاره کلی: شخص مزاحم مانند مو ۱. که درون بینی ۲. بر سطح پوست ۳. گیر کرده و مزاحمت ایجاد می‌کند، است.	۱. حجمی ۲. سطح ۳. قدرتی	حوزه مبدا: تجربه حسی حجم و ایجاد مانع توسط عامل مزاحم، تجربه بدنمندی ایجاد مانع توسط جسم خارجی و تماس اشیاء با سطح بدن.
فرانسوی Etre toujours sur le dos de qqn (کتابه از مزاحمت)	همیشه پشت کسی سوار بودن استعاره کلی: شخص مزاحم، مانند کسی است ۱. که بر روی ۲. شخص دیگری سوار شده از جهت بالا به پایین ۳. بر او اعمال قدرت می‌کند.	۱. سطح ۲. جهتی ۳. قدرتی	حوزه مبدا: تجربه حسی قرار گرفتن چیزی بر پشت فرد، اعمال نیروی عاملی بر بدن، و تشخیص جهت‌ها با تجسم موقعیت بدن در فضا.

اصطلاح کتابی ۳	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Hot under the collar (کتابه از اوج عصبانیت)	داغ‌شدن زیر یقه استعاره کلی: عصبانیت مانند ۱. ظرفی است در وجود فرد و ۲. زیر یقه، ۳. که می‌جوشد و ۴. بخار آن به بالا می‌رود.	۱. حجمی ۲. سطح ۳. قدرتی ۴. جهتی	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه فضایی حجم، افزایش دمای بدن، لمس سطح اشیاء، موقعیت بدن در جهت‌های مختلف.
فارسی جوش آوردن (کتابه از اوج عصبانیت)	داغ‌شدن زیر یقه استعاره کلی: عصبانیت مانند ۱. ظرفی است در وجود فرد ۲. که می‌جوشد و ۳. بخار آن به بالا می‌رود.	۱. حجمی ۲. قدرتی ۳. سطح	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه فضایی حجم، افزایش دمای بدن، لمس سطح اشیاء.
فرانسوی Bouillir de rage (کتابه از اوج عصبانیت)	جوش آوردن از شدت خشم	۱. حجمی ۲. قدرتی ۳. سطح	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه فضایی حجم، افزایش دمای بدن، لمس سطح اشیاء.

اصطلاح کتابی ۴	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Turn a blind eye (to something) (کنایه از نادیده گرفتن حقیقت)	برگرداندن و کورکردن چشم از چیزی استعاره کلی: نادیده گرفتن حقیقت مثل این است که فرد ۱. چشم خود را ۲. از دیدن چیزی ۳. منع کرده، کور کند و ۴. روی برگرداند.	۱. جزء به کل ۲. سطح ۳. مانع قدرتی ۴. حرکتی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری مستقیم از عضو بدن در تصویرسازی، تجربه حسی ممانعت از دیدن و تجربه حسی دیداری، تجربه حرکتی برگرداندن بدن با سر.
فارسی چشمان را روی حقیقت بستن (کنایه از نادیده گرفتن حقیقت)	چشم بر روی حقیقت بستن استعاره کلی: نادیده گرفتن حقیقت مثل اینست که فرد ۱. چشم خود را ۲. از دیدن چیزی ۳. منع کرده و ۴. پلک خود را ببندد.	۱. جزء به کل ۲. سطح ۳. مانع قدرتی ۴. حجمی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری مستقیم از "چشم"، عضوی از بدن، تجربه حسی ممانعت از دید و تجربه حسی دیداری، تجربه بستن پلک (بستن حجم چشم).
فرانسوی Fermer les yeux (sur quelque chose) (کنایه از نادیده گرفتن حقیقت)	چشم بر روی حقیقت بستن استعاره کلی: نادیده گرفتن حقیقت مثل اینست که فرد ۱. چشم خود را ۲. از دیدن چیزی ۳. منع کرده و ۴. پلک خود را ببندد.	۱. جزء به کل ۲. سطح ۳. مانع قدرتی ۴. حجمی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری مستقیم از "چشم"، عضوی از بدن، تجربه حسی ممانعت از دید و تجربه حسی دیداری، تجربه بستن پلک (بستن حجم چشم).

اصطلاح کتابی ۵	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Something eating someone alive (کنایه از اوج اذیت کردن)	زنده خوردن کسی استعاره کلی: اذیت بیش از حد کسی مانند اینست که ۱. بر او اعمال قدرت شدید کرده ۲. حرم وجودی او را از بیرون نقض کرده، او را ۳. به‌طور تدریجی بخورد و ۴. وجود او را از بین ببرد.	۱. اجبار قدرتی ۲. حجمی ۳. حرکتی ۴. جزء به کل	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "خوردن" که تجربه‌ای فیزیکی حرکتی است، حس اعمال قدرت و اجبار از سمت نیروی خارجی، زنده خوردن اجزای بدن: تجربه‌ای بدنمندی که در ارتباط با کلیت و از بین بردن هویت وجودی فرد معنا می‌یابد.
فارسی مثل خوره به جان کسی افتادن (کنایه از اوج اذیت کردن)	مثل خوره به جان کسی افتادن استعاره کلی: اذیت بیش از حد کسی مانند اینست که ۱. مانند خوره اعمال قدرت کنی ۲. بر حجم وجودی فرد وارد شده آن را نقض کنی ۳. به جان او افتاده و ۴. از درون اجزای او را نابود کنی.	۱. اجبار قدرتی، ۲. حجمی ۳. حرکتی ۴. جزء به کل	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "به جان کسی افتادن" که تجربه‌ای فیزیکی حرکتی است، حس اعمال قدرت توسط نیروی داخلی، خوره اجزای بدن را نابود می‌کند و در ارتباط با کلیت وجودی فرد معنا می‌یابد.
فرانسوی qqn deranger (کنایه از اوج اذیت کردن)	کسی را بهم ریختن استعاره کلی: اذیت کردن کسی مانند اینست که ۱. نیروی خارجی اعمال قدرت کرده و ۲. فردی را بر هم بزند.	۱. قدرتی ۲. موازنه	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "بهم خوردن" که از تجربه اعمال نیروی خارجی بر بدن و بهم خوردن تعادل فیزیکی دوائر آن نیرو در محیط ایجاد می‌شود، مانند تصادف کردن.

اصطلاح کتابی ۶	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Someone eats out of one's hand (کنایه از سلطه بر کسی)	۱. از دست کسی غذا خوردن استعاره کلی: ۱. فرد مظلوم مانند این است که ۲. دست فردی که ۳. اعمال قدرت می‌کند ۴. چیزی بخورد.	۱. سطح ۲. جزء به کل ۳. قدرتی ۴. حجمی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از واژه "دست" عضو بدن. نمود بدنمندی در قالب فعل "غذا خوردن"، غذا دادن، تجربه‌ای بدنمندی، تجربه حسی از سطح دست چیزی خوردن، غذا را وارد حجم بدن کردن/حوزه مقصد: سلطه بر کسی
فارسی کسی را در مشت خود داشتن (کنایه از سلطه بر کسی)	کسی را در مشت داشتن استعاره کلی: سلطه مانند این است که او را ۱. وارد حجم ۲. مشت کرده ۳. اعمال نیرو کنی.	۱. حجمی ۲. جزء به کل ۳. قدرتی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از مشت، عضو بدن، تجربه حسی فضایی حجم مشت، فشار دادن مشت و اعمال نیرو/حوزه مقصد: سلطه بر کسی
فرانسوی Tenir quelqu'un sous sa coupe (کنایه از سلطه بر کسی)	کسی را زیر فنجان خود نگاه داشتن استعاره کلی: مانند اینست که ۱. از بالا بر پایین ۲. زیرسطح فنجان ۳. نگاه داشته و اعمال نیرو کنی	۱. جهتی عمودی ۲. سطح ۳. قدرتی	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه حسی زیر و روی بدن و در نتیجه درک زیر و روی اشیاء، اعمال نیروی بدن، تجربه فضایی جهتمندی بدن در محیط و سپس ادراک جهت اشیاء/حوزه مقصد: سلطه بر کسی

اصطلاح کتابی ۷	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی A thorn in one's side (کتابه از اذیت مداوم)	خاری در پهلو استعاره کلی: ۱. مزاحم مانند. ۱. خار ۲. بر سطح بدن ۳. فشار وارد کرده ۴. وارد حجم وجودی او می‌شود.	۱. جزء به کل (خار در ارتباط با کلیت فرد مزاحم معنا می‌یابد. ۲. سطح ۳. قدرتی ۴. حجمی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "پهلوی". تجربه حسی حجمی واردشدن جسم مزاحم بر سطح بدن (درد از سطح و تماس مستقیم وارد می‌شود). واردشدن بر حجم وجودی و اعمال نیروی جسم خارجی.
فارسی مثل خار در چشم کسی بودن (کتابه از اذیت مداوم)	مثل خار در چشم کسی استعاره کلی: ۱. مزاحم مانند. خار ۲. بر سطح چشم ۳. فشار وارد کرده و ۴. وارد حجم چشم می‌شود.	۱. جزء به کل ۲. سطح ۳. مانع قدرتی ۴. حجمی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری مستقیم از "چشم". عضوی از بدن، تجربه نفوذ جسم مزاحم بر محدوده شخصی، تجربه حسی تماس شیء با سطح چشم، ایجاد مانع.
فرانسوی Etre dans les pattes de quelqu'un (کتابه از اذیت مداوم)	در پای کسی (مسیر حرکت) کسی بودن استعاره کلی ۱. مزاحم مانند. ۱. یک مانع در ۲. مسیر حرکت دیگری قرار گرفته و ۳. وارد محدوده حرکت او می‌شود.	۱. مانع قدرتی ۲. حرکتی ۳. حجمی	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه جسمانی ایجاد مانع جسم در مسیر حرکت و مزاحمت در محدوده شخصی.

اصطلاح کتابی ۸	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Get up on the wrong side of the bed (کتابه از شروع بد)	از سمت اشتباه تخت بیدارشدن استعاره کلی: شروع بد مانند این است که از ۱. سمت (مسیر) اشتباه ۲. بیدار شده و در نتیجه ۳. عدم توازن میان درست و اشتباه، باعث شروع بد شود.	۱. جهتی افقی (واژه سمت تناه‌ای گرسیر تبدیل حس خوب به بد)، ۲. حرکتی ۳. موازنه	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "بیدارشدن از جهتی اشتباه"، برهم خوردن تعادل روحی در نتیجه حرکت جسمی اشتباه.
فارسی از دنده چپ بلند شدن (کتابه از شروع بد)	از دنده چپ بیدارشدن استعاره کلی: شروع بد مانند این است که از ۱. سمت چپ ۲. بیدار شده و در نتیجه ۳. عدم توازن میان راست و چپ دچار عدم توازن روحی شوی ۴. که چپ برابر با بدی است (فارسی).	۱. جهتی افقی، ۲. حرکتی ۳. موازنه ۴. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "بیدارشدن بر دنده چپ" که تجربه‌ای بدنمند است، عدم توازن جسمی در نتیجه حرکت جسمی اشتباه، مرتبط بودن جهت چپ مانند دست چپ با ضعف و ناتوانی.
فرانسوی Se lever du pied gauche (کتابه از شروع بد)	برخاستن بر پای چپ استعاره کلی: شروع بد مانند این است که بر روی ۱. پای چپ (جهت اشتباه) ۲. برخاسته ۳. و پا را بر سطح زمین بگذاری و ۴. در نتیجه انتخاب پای چپ، تعادل برهم بخورد ۵. جهت چپ برابر با بدی است (فرانسوی).	۱. جهتی ۲. حرکتی ۳. موازنه ۴. سطح ۵. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری مستقیم از "پا" که عضوی از بدن است، فعل "برخاستن" که تجربه‌ای کاملاً بدنمند است و بلندشدن بر روی پا گاهی، منجر به عدم تعادل و افتادن می‌شود، تماس پا با سطح: سطح و مکان، حضور در نقطه‌ای خاص، باعث شروع اتفاقی ناگوار است.

اصطلاح کتابی ۹	لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی A pain in the Neck (کتابه از اذیت کردن)	دردی در گردن استعاره کلی: آزار دادن دیگری مانند دردی است ۱. در محدوده گردن ۲. وارد شده ۳. اعمال نیرو می‌کند.	۱. جزء به کل (گردن در ارتباط با کلیت وجودی فرد، معنی می‌شود) ۲. حجمی ۳. قدرتی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "گردن"، به عنوان بستری که درد بر آن وارد می‌گردد (وجود فرد)، تجربه بدنمند درد، تجربه درون و بیرون بدن.
فارسی باعث دردمسری بودن (کتابه از اذیت کردن)	دردی در سر استعاره کلی: آزار دادن دیگری مانند دردی است ۱. که در سر ۲. اعمال نیرو می‌کند.	۱. جزء به کل (سر در ارتباط با کلیت، به معنای تمام وجود فرد معنی می‌شود) ۲. قدرتی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از "سر" عضوی از بدن، تجربه بدنمند درد.
فرانسوی Casser les pieds a quelqu'un (کتابه از اذیت کردن)	شکستن پای کسی استعاره کلی: آزار دادن مانند ۱. شکن ۲. پای کسی ۳. مانع از حرکت او می‌شود.	۱. قدرتی، جزء به کل ۳. حرکتی	حوزه مبدا استعاره کلی: "پا" عضوی از بدن و شکنندگی یا توسط دیگری، تجربه‌ای بدنمند است: مانع حرکت و پیشروی.

اصطلاح کتابی ۱۰		لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی	Make a deal with devil (کنایه از اقدام به عمل شیطانی)	معامله بستن با شیطان استعاره کلی: اقدام به عمل شیطانی مانند ۱. معامله کردن ۲. با ۳. شیطان است.	۱. حرکتی (معامله بستن، وارد معامله شدن: کنش) ۲. ارتباطی (میان فرد و شیطان) ۳. جذب قدرتی و اعمال نیرو: واژه شیطان: تداعی قدرت و وسوسه و کنش	حوزه مبدأ استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "معامله کردن و داد و ستد" که تجربه‌ای بدنمند است، وسوسه و کنش توسط بدن ادراک می‌شود.
فارسی	دین را به دنیا فروختن (کنایه از اقدام به عمل شیطانی)	دین را به دنیا فروختن استعاره کلی: اقدام به عمل شیطانی مانند ۱. مبادله ۲. دو کالای "دین و دنیا" با یکدیگر است ۳ که دین با کلیت ارزش-های معنوی و دنیا با مادیات معنا می‌یابد ۴. مرتبط می‌شود. و منجر به برهم خوردن توازن ارزش‌ها می‌شود.	۱. قدرتی ۲. حجمی ۳. جزء به کل ۴. ارتباطی ۵. موازنه	حوزه مبدأ استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب "فروختن" و داد و ستد که کاملاً بدنمند است.
فرانسوی	 vendre son ame au diable (کنایه از اقدام به عمل شیطانی)	فروختن روح به شیطان استعاره کلی: اقدام به عمل شیطانی مانند ۱. فروختن ۲. روح مانند یک کالا ۳ که روح جزئی از وجود فرد تلقی می‌شود ۴ به شیطان است.	۱. قدرتی (فعل فروختن و واژه شیطان) ۲. حجمی ۳. جزء به کل ۴. ارتباطی	حوزه مبدأ استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "فروختن".

۲.۱.۴. داده‌های حوزه کنش‌های بین فردی مثبت

اصطلاح کتابی ۱۱		لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی	Have a warm heart (کنایه از مهربانی)	قلبی گرم داشتن استعاره کلی: فرد مهربان ۱. قلبی دارد که ۱. دربردارنده ۲. گرما است.	۱. جزء به کل: قالب جزئی از بدن است که گرم بودن آن به کلیت شخصیت فرد تعمیم پیدا می‌کند ۲. حجمی ۳. کنش قدرتی	حوزه مبدأ استعاره کلی: بهره‌گیری از قلب، عضوی از بدن، تجربه بدنمند کنش و جذب، تجربه حسی دما.
فارسی	خونگرم بودن (کنایه از مهربانی)	خونگرم بودن استعاره کلی: ۱. خون فرد مهربان ۲. دربردارنده ۳. گرما است.	۱. جزء به کل ۲. حجمی ۳. کنش قدرتی	حوزه مبدأ استعاره کلی: بله خون، عضوی از بدن، تجربه حسی دما.
فرانسوی	Ce est quelqu'un de chaleureux (کنایه از مهربانی)	گرم بودن شخص استعاره کلی: حریم وجود شخص ۱. دربردارنده ۲. گرما است.	۱. حجمی ۲. کنش قدرتی	حوزه مبدأ استعاره کلی: تجربه حسی افزایش دما.

اصطلاح کتابی ۱۲		لایه تحت‌لفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی	Win someone's heart (کنایه از جلب توجه)	قلب کسی را برنده شدن استعاره کلی: جلب توجه مانند اینست که ۱. طی کنشی حرکتی (مبدأ-مسیر-مقصد)، ۲. قلب طرف مقابل که جزئی از تمام احساسات اوست ۳. را تصاحب کرده ۴. کنشی متقابل میان دونفر برقرارشود.	۱. حرکتی ۲. جزء به کل ۳. اجبار قدرتی ۴. ارتباطی	حوزه مبدأ استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو "قلب" و فعل ربودن که کنشی بدنمند و مستلزم رقابت فیزیکی است.
فارسی	دل کسی را به دست آوردن (کنایه از جلب توجه)	دل کسی را به دست آوردن، ربودن استعاره کلی: جلب توجه مانند اینست که ۱. طی کنشی حرکتی ۲. قلب فرد را که جزئی از تمام احساسات اوست، ۳. تصاحب کرده و ۴. کنشی متقابل برقرارشود.	۱. حرکتی ۲. جزء به کل ۳. اجبار قدرتی ۴. ارتباطی	حوزه مبدأ استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو "دل" و فعل به‌دست آوردن که کنشی کاملاً بدنمند است.
فرانسوی	Gagner le Coeur de qqn (کنایه از جلب توجه)	دل کسی را به دست آوردن/برنده شدن استعاره کلی: جلب توجه مانند اینست که ۱. طی کنشی حرکتی ۲. قلب فردی را ۳. تصاحب کرده و ۴. کنشی متقابل ایجاد شود.	۱. حرکتی ۲. جزء به کل ۳. اجبار قدرتی ۴. ارتباطی	حوزه مبدأ استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو "قلب" و فعل به‌دست آوردن که کنشی کاملاً بدنمند است، برنده‌شدن نیازمند رقابت فیزیکی است.

اصطلاح کتابی ۱۳	لایه تحت الفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی To be all ears (کنایه از توجه و همدلی)	همه وجود، گوش شدن استعاره کلی: توجه و اهمیت به صحبت کسی مانند اینست که ۱. همه وجودت تبدیل به ۲. گوش شود ۳. و گوش همچون ظرفی پیام را دربرمی‌گیرد و ۴. تعامل دوطرفه شکل می‌گیرد.	۱. اجبار قدرتی (واژه "همه") بیانگر تمرکز و تسلط قدرت شنوایی بر کل بدن ۲. کل به جزء (همه وجود به گوش، تقلیل یافته) ۳. حجمی ۴. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "گوش" و توجه کردن که حسی ادراکی و کاملاً بدنمند است.
فارسی گوش شوا داشتن (کنایه از توجه و همدلی)	گوش شنوا داشتن استعاره کلی: توجه و اهمیت مثل اینست که ۱. گوش (نماد کلیت وجودی فرد) ۲. پیام طرف مقابل را دربرگرفته ۳ و تعاملی دوطرفه ایجاد کند.	۱. جزء به کل ۲. حجمی ۳. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "گوش" و توجه کردن که حسی ادراکی و کاملاً بدنمند است.
فرانسوی Preter une Oreille attentive (کنایه از توجه و همدلی)	فرض گرفتن گوش برای شنیدن استعاره کلی: توجه و اهمیت مانند اینست که ۱. گوش که نماد توجه است را ۲. طی کنشی حرکتی و عملی داوطلبانه فرض بگیری ۳. بر اراده‌ای برای همدلی نشان دهی ۳. گوش پیام را دربرمی‌گیرد ۴. و ایجاد کنش دوطرفه.	۱. جزء به کل ۲. حرکتی ۳. قدرتی ۴. حجمی ۵. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "قلب" تجربه فضایی حجم. زبان فرانسوی "همدلی" را در قالب کنشی فعالانه تصویرسازی می‌کند.

اصطلاح کتابی ۱۴	لایه تحت الفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Grin & bear it (کنایه از تحمل فشار و عدم بروز در ظاهر)	لبخند بزن و تحمل کن استعاره کلی: فرد ۱. تحمل فشار ناشی از ۲. رنجش درونی ۳. را با بروز لبخند بر ۴. ظاهر و سطح صورت نشان می‌دهد. تا ۵. تعادل ظاهری حفظ شود ۵. ارتباطی میان درون و ظاهر برقرار می‌شود.	۱. قدرتی ۲. حجمی (بدن) همچون حجمی است که دربردارنده رنج است. ۳. جزء به کل ۴. سطح ۵. موازنه ۶. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "لبخند زدن" نشان‌دهنده رضایت ظاهری، تحمل فشار و رنجش درون حجم بدن یا قلب.
فارسی خیم به ابرو نیابردن (کنایه از تحمل فشار و عدم بروز در ظاهر)	خیم به ابرو نیابردن استعاره کلی: فرد ۱. تحمل فشار ناشی از ۲. رنج درونی را با ۳. خیم نکردن ابرو ۴. بر ظاهر صورت ۵. تحمل می‌کند. ۶. و ارتباطی میان درون و ظاهر ایجاد می‌گردد.	۱. قدرتی ۲. حجمی (نماد) ۳. جزء به کل (نماد) ۴. علم واکنش کل بدن ۵. موازنه ۶. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "خیم نکردن" نشان‌دهنده رضایت ظاهری، تحمل فشار درون حجم بدن با قلب.
فرانسوی Prendre sur soi (کنایه از تحمل فشار و عدم بروز در ظاهر)	بر روی خودت بگذار استعاره کلی: فرد ۱. فشار وارده را ۲. طی کنشی فعالانه ۳. بر روی سطح پوست ۴. خود قرار داده ۵. و می‌کوشد تا تعادل برقرار کند.	۱. قدرتی ۲. حرکتی ۳. سطح ۴. حجمی (حجم وجودی خود) ۵. موازنه روحی (میان درون و بیرون: ارتباطی ضعیف)	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه بدنمند تحمل فشار چیزی روی بدن و فشار وارده بر حجم بدن، تجربه حسی ادراکی تماس با سطح پوست.

اصطلاح کتابی ۱۵	لایه تحت الفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Bite the bullet (کنایه از تحمل رنجش بدون شکایت)	گاز گرفتن گلوله استعاره کلی: تحمل رنجش مانند اینست که ۱. گلوله-ای را ۲. با شدت گاز بگیری ۳. و سطح دندان با گلوله در تماس است.	۱- حجمی (گلوله، حجمی است که دربردارنده درد است). ۲. اعمال نیروی قدرتی: فرد مجبور است فشار درد را تحمل کند (تشبیه به فشردن گلوله) ۳. سطح (تماس سطح دندان با گلوله: مواجهه نزدیک با رنج و بروز در سطح	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "گاز گرفتن". تجربه حسی لمس و درد ناشی از نزدیکی. منشا اصطلاح: ارجاع به جنگ‌های اروپا که از سربازان خواسته می‌شد فشار ناشی از درد را با فشردن گلوله تحمل کنند.
فارسی دندان روی جگر گذاشتن (کنایه از تحمل رنجش بدون شکایت)	دندان روی جگر گذاشتن استعاره کلی: تحمل رنجش مانند اینست که ۱. دندان-ها، نماد سرکوب و اراده و جگر، نماد درد و احساس ۲. که دربردارنده حجم رنجش است ۳. با یکدیگر کنشی متقابل داشته باشند. تلاش برای توازن روحی ایجاد شود و ۴. فشار وارده بر جگر، بروز رنجش را سرکوب کند. ۵. تماس دندان با جگر. ساییدن دندان‌ها بر یکدیگر	۱. جزء به کل ۲. حجمی ۳. موازنه (طرحواره موازنه بدلیل کشمکش و یک نیروی پویا و زنده: جگر و نیروی ثابت: دندان) ۴. اعمال نیروی قدرتی ۵. سطح	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در تماس، ایجاد تعادل فیزیکی پس از اعمال فشار.
فرانسوی Serrer les dents (کنایه از تحمل رنجش بدون شکایت)	استعاره کلی: تحمل رنجش مانند اینست که ۱. دندان-ها را بر یکدیگر فشار دهی ۲. و رنجش را در حجم بسته دهان حبس کنی ۳. ساییدن سطح دندان‌ها: شدت بروز خشم در سطح.	۱. اعمال نیروی قدرتی ۲. حجمی ۳. سطح: بروز خشونت شدید.	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "دندان‌ها" و تجربه حسی ادراکی اعمال فشار فیزیکی.

اصطلاح کنای ۱۶	لایه تحت‌لفظی	طرح‌واره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی (کنایه از تحمل رنجش و عدم بروز در ظاهر) Grin & bear it	لیختند بزین و تحمل کن استعاره کلی: فرد ۱. تحمل فشار ناشی از ۲. رنجش درونی ۳. را با بروز لیختند بر ۴. ظاهر و سطح صورت نشان می‌دهد. تا ۵. تعادل ظاهری حفظ شود ۵. ارتباطی میان درون و ظاهر برقرار می‌شود.	۱. قدرتی ۲. حجمی (بدن همچون حجمی است که دربردارنده رنج است). ۳. جزء به کل ۴. سطح ۵. موازنه ۶. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "لیختند زدن" نشان‌دهنده رضایت ظاهری، تحمل فشار و رنجش درون حجم بدن با قلب.
فارسی (کنایه از تحمل رنجش و عدم بروز در ظاهر) خم به ابرو نیاوردن	خم به ابرو نیاوردن استعاره کلی: فرد ۱. تحمل فشار ناشی از ۲. رنج درونی را با ۳. خم نکردن ابرو (نماد عدم واکنش کل بدن) ۴. بر ظاهر صورت ۵. تحمل می‌کند ۶. و ارتباطی میان درون و ظاهر ایجاد می‌گردد.	۱. قدرتی ۲. حجمی ۳. جزء به کل ۴. سطح ۵. موازنه ۶. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "خم نکردن"، نشان‌دهنده رضایت ظاهری، تحمل فشار درون حجم بدن با قلب.
فرانسوی (کنایه از تحمل رنجش و عدم بروز در ظاهر) Prendre sur soi	بر روی خودت بگذارد استعاره کلی: فرد ۱. فشار وارده را ۲. طی کنشی فعالانه ۳. بر روی سطح پوست ۴ خود (حجم وجودی خود) قرار داده ۵. و می‌کوشد تا تعادل روحی (میان درون و بیرون: ارتباطی ضعیف) برقرار کند.	۱. قدرتی ۲. حرکتی ۳. سطح ۴. حجمی ۵. موازنه	حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه بدنمندی تحمل فشار چیزی روی بدن و فشار وارده بر حجم بدن، تجربه حسی ادراکی تماس با سطح پوست.

اصطلاح کنای ۱۷	لایه تحت‌لفظی	طرح‌واره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی (کنایه از ذوق‌زدگی ناشی از عشق) To be carried away by love	توسط عشق برده شدن استعاره کلی: عشق ۱. همچون نیروی پویایی است که ۲. فرد را با نیروی خود به ۳. جهتی دور و بالا همراه می‌سازد.	۱. اجبار قدرتی (سلطه و کنترل‌گری عشق) ۳. جهتی عمودی	بله. حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه بدنمندی همراه شدن با نیروی فیزیکی.
فارسی (کنایه از ذوق‌زدگی ناشی از عشق) سر از پا نشناختن	سر از پا نشناختن استعاره کلی: فرد تحت تأثیر ۱. جذبۀ نیروی عشق ۲. سر را از پا (دو عضو بدن که در ارتباط با کلیت معنا می‌یابند، ۳. نمی‌تواند تشخیص دهد) (توازن روحی بهم می‌خورد).	۱. اجبار و کشش قدرتی ۲. جزء به کل (عدم تشخیص دو عضو بدن: از بین رفتن انسجام روحی ۳. موازنه در برابر طرح‌واره حرکتی در دو زبان دیگر)	بله. حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در دو عضو "سر و پا" و پرهم خوردن تعادل فیزیکی ناشی از عدم کنترل این دو.
فرانسوی (کنایه از ذوق‌زدگی) Etre emporte par l'amour	توسط عشق برده شدن استعاره کلی: عشق ۱. همچون نیروی پویایی است که ۲. فرد را با نیروی خود به ۳. جهت بالا همراه می‌سازد.	۱. حرکتی ۲. اجبار قدرتی (سلطه و کنترل‌گری عشق)، جهتی عمودی	بله. حوزه مبدا استعاره کلی: تجربه بدنمندی همراه شدن با نیروی فیزیکی.

اصطلاح کنای ۱۸	لایه تحت‌لفظی	طرح‌واره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی (کنایه از پذیرش و حمایت) To welcome somebody with open arms	با بازوایی باز، به کسی خوشامد گفتن استعاره کلی: پذیرفتن کسی مانند اینست که ۱. طی کنشی پویا به سمت کسی حرکت کنی ۲. با بازوایی (نماد پذیرش کلی) ۳. گشاده (دربرگیرنده فرد مقابل)، ۴. طرف مقابل را به خود کشانیده ۵. کنشی متقابل ایجاد کنی.	۱. حرکتی ۲. جزء به کل ۳. حجمی ۴. کشش قدرتی ۵. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "در آغوش گرفتن": تجربه حسی ادراکی اصطلاح فرانسوی کاملاً بومی بوده و در ادبیات کلاسیک فرانسوی از حدود قرن ۱۷ به بعد، بکارگرفته می‌شده است و ریشه در لاتین دارد.
فارسی (کنایه از پذیرش و حمایت) کسی را با آغوش باز پذیرفتن	با آغوش باز کسی را پذیرفتن استعاره کلی: پذیرفتن کسی مانند اینست که ۱. طی کنشی پویا به سمت کسی حرکت کنی ۲. با بازوایی (نماد پذیرش کلی) ۳. گشاده (دربرگیرنده فرد مقابل)، ۴. طرف مقابل را به خود کشانیده ۵. کنشی متقابل ایجاد کنی.	۱. حرکتی ۲. جزء به کل ۳. حجمی ۴. کشش قدرتی ۵. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "در آغوش گرفتن": تجربه حسی ادراکی اصطلاح فارسی نیز، در اشعار عطار، حافظ و سعدی موجود است. بنابراین هیچ‌کدام از این سه اصطلاح، تحت‌تأثیر گره‌برداری یا وام‌گیری از زبان دیگر، شکل نگرفته‌اند.
فرانسوی (کنایه از پذیرش و حمایت) Accueillir qqn a bras ouverts	با بازوایی باز، به کسی خوشامد گفتن استعاره کلی: پذیرفتن کسی مانند اینست که ۱. طی کنشی پویا به سمت کسی حرکت کنی ۲. با بازوایی (نماد پذیرش کلی) ۳. گشاده (دربرگیرنده فرد مقابل را به خود کشانیده ۵. کنشی متقابل ایجاد کنی.	۱. حرکتی ۲. جزء به کل ۳. حجمی ۴. کشش قدرتی ۵. ارتباطی	حوزه مبدا استعاره کلی: نمود بدنمندی در قالب فعل "در آغوش گرفتن": تجربه حسی ادراکی اصطلاح فارسی نیز، در اشعار عطار، حافظ و سعدی موجود است. بنابراین هیچ‌کدام از این سه اصطلاح، تحت‌تأثیر گره‌برداری یا وام‌گیری از زبان دیگر، شکل نگرفته‌اند.

اصطلاح کتابی ۱۹	لایه تحت‌اللفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی Hold one's tongue (کتابه از عدم پرخاشگری)	زبان خود را گرفتن استعاره کلی: جلوگیری از پرخاشگری مانند اینست که ۱. در برابر حرکات زبان ۲. مانع ایجاد کنی ۳. و زبان در ارتباط با کلیت وجود فرد معنا می‌یابد.	۱. حرکتی ۲. مانع قدرتی ۳. جزء به کل	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "زبان" و به‌صورت ارادی جلوی حرکت آن را گرفتن.
فارسی جلوی زبان خود را گرفتن (کتابه از عدم پرخاشگری)	جلوی زبان خود را گرفتن استعاره کلی: جلوگیری از پرخاشگری مانند اینست که ۱. از حرکات زبان که منجر به ایجاد کلام می‌شود ۲. ممانعت کرده ۳. و زبان نماد کلیت وجودی است.	۱. حرکتی ۲. مانع قدرتی ۳. جزء به کل	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "زبان" و به‌صورت ارادی جلوی حرکت آن را گرفتن.
فرانسوی Tirer sa langue (کتابه از عدم پرخاشگری)	کشیدن زبان استعاره کلی: جلوگیری از پرخاشگری مانند اینست که ۱. طی حرکتی ۲. زبان که نماد حرفی است را به بیرون و جهتی خاص ۳. بکشی.	۱. حرکتی ۲. جزء به کل ۳. جهتی ۴. اعمال نیروی قدرتی	حوزه مبدا استعاره کلی: بهره‌گیری از عضو بدن "زبان" و کشیدن آن که حرکتی بدنمند است.

اصطلاح کتابی ۲۰	لایه تحت‌اللفظی	طرحواره‌های تصویری	بدنمندی
انگلیسی To be someone's rock (کتابه از فرد حمایتگر)	صخره کسی بودن، استعاره کلی: فرد حامی مانند صخره ۱. غم طرف مقابل را دربر گرفته ۲. فشارروخی او را پذیرفته ۳. و از طریق ایجاد کنشی مقابل ۴. باعث توازن روحی در او می‌شود.	۱. حجمی ۲. اعمال نیروی قدرتی ۳. موازنه	حوزه مبدا استعاره کلی: ارجاع به فعل "تکیه کردن" که تجربه‌ای بدنمند است، تحمل فشار نیروی خارجی، برقراری توازن جسمی پس از تکیه کردن صخره.
فارسی تکیه‌گاه کسی بودن (کتابه از فرد حمایتگر)	تکیه‌گاه کسی بودن، استعاره کلی: فرد حامی مانند تکیه‌گاه ۱. غم طرف مقابل را دربر گرفته ۲. فشار روخی طرف مقابل را پذیرفته ۳. و با کنشی مقابل، ۴. باعث توازن روحی او می‌شود.	۱. حجمی ۲. اعمال نیروی قدرتی ۳. موازنه	حوزه مبدا استعاره کلی: ارجاع به فعل "تکیه کردن": تجربه‌ای بدنمند، تحمل فشار نیروی خارجی، برقراری توازن پس از تکیه کردن به تکیه‌گاه.
فرانسوی Etre pilier de qqn	ستون کسی بودن، استعاره کلی: حامی مانند ستون ۱. که جزئی از سازه‌ای بزرگتر است ۲. غم طرف مقابل را دربر می‌گیرد ۳. فشارروخی او را پذیرفته ۳. و با کنشی مقابل ۴. ایجاد توازن می‌کند.	۱. جزء به کل (بهدا بزرگتر مانند جامعه) ۲. قدرتی ۳. ارتباطی ۴. موازنه	حوزه مبدا استعاره کلی: تکیه کردن: تجربه‌ای بدنمند، تحمل فشار خارجی.

۲.۴. تحلیل داده‌های دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین فردی منفی و مثبت"

ابتدا آمار مرتبط با مبحث کنش‌های بین فردی منفی و دربردارنده زیرمجموعه "اذیت"، سپس کنش‌های بین فردی مثبت و دربردارنده زیرمجموعه معنایی "محبت" بررسی و تحلیل می‌شود، سپس به نتیجه‌گیری کلی پرداخته خواهد شد.

۲.۴.۱. تحلیل داده‌های حوزه کنش‌های بین فردی منفی

جدول ۱. درصد به‌کارگیری طرحواره‌های تصویری حوزه "کنش‌های بین فردی منفی: چتر واژه اذیت" در انگلیسی،

فارسی و فرانسوی

نوع طرحواره	فرانسوی	فارسی	انگلیسی	جمع کلی
قدرتی	۳۲/۱۴	۳۵/۷۱	۳۲/۱۴	۲۴/۳۵
حجمی	۳۰	۴۰	۳۰	۱۷/۳۹
جزء به کل	۲۷/۴۱	۳۵/۲۹	۳۳	۱۳/۸۲
سطح	۳۵/۷۱	۲۱/۴۳	۴۲/۸۶	۱۲/۱۷

نوع طرحواره	فرانسوی	فارسی	انگلیسی	جمع کلی
حرکتی	۳۸/۴۶	۲۳/۰۸	۳۸/۴۶	۱۱/۳۰
جهتی	۵۰	۲۵	۲۵	۸/۷۰
ارتباطی	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۲۸	۵/۷۹
موازنه	۱/۷۴	۲/۶۱	۰/۸۷	۵/۲۲

طرحواره قدرتی در مجموع با ۲۴/۳۵ درصد اولین طرحواره پرتکرار محسوب می‌شود؛ بدرفتاری و اذیت در هر سه زبان با روابط قدرت، سلطه‌گری و کنترل‌گری در ذهن سخنوران عینیت‌بخشی می‌شود. افراد هنگام صحبت از بدرفتاری اغلب آن را در قالب نمایش قدرت، اعمال زور و تجاوز به دیگری درک و بیان می‌کنند. طرحواره سطح در انگلیسی بیشترین درصد به کارگیری را دارد. اصطلاحات غذاخوردن از دست‌گیری، داغ شدن زیر یقه، در موهای کسی بودن، خاری در پهلو در انگلیسی این تمایزات آماری را رقم زده است که می‌توان آن را نشانه بروز ظاهری خشم، نقض ادب به صورت علنی، و مزاحمت از طریق مجاورت، تماس و نزدیکی تعبیر کرد.

طبق نظر کوچش «برخی استعاره‌ها جهانی‌اند، برخی شبه‌جهانی و برخی فرهنگ‌ویژه هستند. جهانی بودن به معنای حضور در همه زبان‌ها نیست بلکه به حضور بالقوه ظهور آن‌ها بر پایه تجربیات انسانی مشترک اشاره دارد» (کوچش، ۲۰۱۰، ۲۰۱۵، ۲۰۱۸). از استعاره‌های مفهومیِ دربردارنده استعاره‌های ابتدایی و طرحواره‌هایی مشترک در عین یکسان بودن مفهوم کنایی، می‌توان به استعاره‌های زیر اشاره کرد:

استعاره جهانی ۱: مفهوم ابراز عصبانیت در مواجهه با دیگری در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی با اصطلاحات خالی کردن روی کسی، دق دلی چیزی را روی سر کسی خالی کردن و سر کسی خالی کردن تصویرسازی شده است و طرحواره‌های حجمی، قدرتی، حرکتی و جهتی در هر سه زبان مشترک هستند، هرچند زبان فارسی با به‌کارگیری واژه "دق دلی" برهم ریختگی روحی روانی فرد عصبانی را توسط الگوی موازنه، به‌خوبی عینیت‌بخشی کرده است. استعاره جهانی ۲: داغ شدن زیر یقه در انگلیسی و جوش آوردن از شدت خشم در فارسی و

فرانسوی، با اولویت طرحواره حجمی در انگلیسی (بدن مانند ظرفی که از شدت خشم به شدت داغ شده است) و قدرتی در فارسی و فرانسوی (جوشیدن) میزان تمرکز هر زبان بر نوع عینیت بخشی را تداعی می کند.

استعاره جهانی ۳: هر سه زبان مفهوم کنایی نادیده گرفتن حقیقت را با روساخت بستن چشم ها عینیت بخشی می کنند. این طرحواره میان فرهنگی چشم را مانند ظرفی حاوی وجدان در نظر می گیرد که بستن درپوش آن (بستن چشم) تداعی گری بی توجهی به حقیقت است. طرحواره حرکتی با به کارگیری واژه "برگرداندن" در برگرداندن چشم به کوری در انگلیسی فعال می شود که این عمل را با مفهوم ضمنی "آگاهانه و کنشی فعال" در انگلیسی تصویرسازی می کند.

استعاره جهانی ۴: سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی معنی کنایی اذیت شدن را با روساخت های خاری در پهلو، خاری در چشم، در پای کسی قرار گرفتن به تصویر می کشند. طرحواره های حجمی و قدرتی مشترک هستند. واژه "پا" در فرانسوی و تداعی ممانعت از حرکت، بازم به سخنوران این زبان القا می کند که هرآنچه مانع آزادی عمل و حرکت فعالانه شود، مزاحم تلقی می شود (تحت تأثیر جنبش اگزیستنیالیسم فرانسه).

استعاره جهانی ۵: برخاستن از سمت چپ تخت، از دنده چپ بلند شدن، و برخاستن بر پای چپ سه اصطلاح کاربردی در انگلیسی، فارسی و فرانسوی هستند که معنی کنایی بدرفتاری از ابتدا را از طریق ترکیبی از طرحواره های تصویری حرکتی، جهت، و موازنه بیان کرده اند. واژه "چپ" فقط در فارسی و فرانسوی ذکر شده است و ارتباط چپ و نحسی را تحت تأثیر فرهنگ دو جامعه فارسی و فرانسوی زبان برجسته می کند (جهتی). طرحواره حرکتی، طرحواره غالب در این استعاره ها است و مسیر خطی تبدیل شدن رفتاری مثبت و یا خنثی به رفتاری بد را تصویرسازی می کند.

استعاره جهانی ۶: اصطلاحات با شیطان وارد معامله شدن، دین را به دنیا فروختن و روح را به شیطان فروختن در انگلیسی، فارسی و فرانسوی در قالب کلی "فروش و معامله" با اولویت طرحواره قدرتی (واژگان فروختن و شیطان، تداعی گر اعمال نیرو و قدرت شیطانی هستند)

بازنمایی شده‌اند. طرحواره موازنه در فارسی دین را در مقابل دنیا قرار داده و فرد مرتکب را دچار فروپاشی و رو به زوال تلقی می‌کند (تحت تأثیر باورهای فرهنگی دینی). طرحواره جزء به کل در فرانسوی، روح را به ارزش‌های معنوی مرتبط می‌سازد و فروختن آن را انحطاط تلقی فردی می‌داند (داستان فاوست و ادبیات غنی فرانسه).

۲.۲.۴. تحلیل داده‌های حوزه مفهومی کنش‌های بین‌فردی مثبت

استخراج طرحواره‌های تصویری "کنش‌های بین‌فردی مثبت" در سه زبان موردنظر، داده‌ها و درصد‌های زیر را در اختیار محقق قرار داده است.

جدول ۲. درصد به‌کارگیری طرحواره‌های تصویری حوزه "کنش‌های بین‌فردی مثبت: چترواژه محبت" در انگلیسی، فارسی و فرانسوی

نوع طرحواره	فرانسوی	فارسی	انگلیسی	درصد کلی
قدرتی	۳۴/۵۰	۳۱/۰	۳۴/۵	۲۵/۲
جزء به کل	۲۷/۳	۴۰/۹	۳۱/۸	۱۸/۸
حجمی	۳۳/۳	۳۳/۳	۳۳/۳	۱۵/۷
ارتباطی	۲۶/۵	۳۳/۳	۳۳/۳	۱۴/۹
حرکتی	۴۲/۹	۲۱/۴	۳۵/۷	۱۲/۲
موازنه	۲۵	۵۰	۲۵	۶/۹
سطح	۲/۲۵	۱/۵۰	۲/۲۵	۶
جهتی	۴۰	۲۰	۴۰٪	۴/۳

در تحلیل طرحواره‌های تصویری فعال در اصطلاحات کنایی حوزه "کنش‌های بین‌فردی مثبت" در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی باز هم به درصد بالای طرحواره قدرتی ۲۵ درصد در مجموع کل طرحواره‌ها برمی‌خوریم که زیرمجموعه کشش و جذب در بسیاری از اصطلاحات چنین آماری را رقم زده است. ساختار اصطلاحاتی مانند دل کسی را بردن یا به‌دست آوردن، با آغوش یا دستان باز کسی را پذیرفتن و مانند این‌ها در سه زبان، تداعی‌گر تلاش برای کشش، جذب و برقراری ارتباط میان طرفین است.

طرحواره جزء به کل دومین طرحواره فعال در سطح ساختارهای زبانی و نیز شناختی در

عینیت‌بخشی به مفاهیم محبت و مهربانی است. آمار بالاتر این طرحواره در فارسی، نشان می‌دهد که قوه شناخت فارسی‌زبان‌ها تحت تأثیر فرهنگ تحلیل‌گرایانه و قضاوتگر خود، معانی را بیش از سایر زبان‌ها از طریق جزئیات ادراک می‌کند.

از استعاره‌های جهانی به کاررفته برای حوزه مفهومی کنش‌های بین‌فردی مثبت: محبت

در سه زبان می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

استعاره جهانی ۱: خونگرم بودن، قلبی گرم داشتن و فرد گرمی بودن در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی با اولویت اصلی طرحواره‌های قدرتی و حجمی، محبت را انرژی و نیرویی (قدرتی) درون خون، قلب و یا وجود شخص (حجمی) تلقی می‌کند. طرحواره سطح در انگلیسی، بازتاب‌دهنده فرهنگ فردمحور جامعه انگلیسی‌زبان است.

استعاره جهانی ۲: مفهوم کنایی "حمایت کردن و پشتیبانی" در قالب اصطلاحات صخره‌کسی بودن، تکیه‌گاه کسی بودن و ستون کسی بودن در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی از طریق طرحواره‌های قدرتی (اعمال فشار روانی)، حجمی (وارد حریم شخصی دیگری شدن) و موازنه (کسب آرامش روحی) و نیز ارتباطی (ایجاد پیوند عاطفی) عینیت‌بخشی شده است.

استعاره جهانی ۳: برنده شدن قلب دیگری، دل کسی را بردن و به‌دست آوردن (ربودن) قلب دیگری در انگلیسی، فارسی و فرانسوی، با فعال‌سازی طرحواره‌های تصویری حجمی (قلب مانند کالایی است که می‌توان رقابت کرده و آن را برنده شد، آن را ربود و یا به‌دست آورد)، قدرتی (اعمال نیرو به منظور ربودن و به‌دست آوردن)، ارتباطی (ایجاد ارتباط عاطفی میان دو نفر)، حرکتی (حرکتی پویا و فعالانه به منظور جلب توجه) و نیز جزء به کل عینیت‌بخشی شده‌اند.

استعاره جهانی ۴: مفهوم کنایی توجه و یا پشتکارداشتن با ساختار زبانی گذاشتن قلب در کاری یا کسی، دل دادن به کاری یا کسی و تمام قلب را در چیزی گذاشتن به‌ترتیب در انگلیسی، فارسی و فرانسوی با بهره‌گیری از الگوهای جزء به کل، حجمی، قدرتی و نیز ارتباطی در هر سه زبان بازنمایی شده است.

استعاره جهانی ۵: همدردی کردن با شخصی دیگر در سه زبان موردنظر با بهره‌گیری از عضو "گوش" در استعاره‌های همه وجود گوش بودن، گوش شنوا داشتن و قرض گرفتن گوش برای شنیدن همگی در مرحله اول الگوی جزء به کل را فعال می‌سازند، طحواره حجمی و ارتباطی از دیگر مشترکات این اصطلاحات هستند. طحواره حرکتی در فرانسوی (قرض گرفتن) به کنش فعالانه فرد به منظور ابراز همدردی اشاره دارد.

استعاره جهانی ۶: اصطلاحات گاز گرفتن زبان، جلوی زبان خود را گرفتن، کشیدن زبان به بیرون در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی الگوهای حرکتی، قدرتی و جزء به کل (زبان)، و جهتی در فرانسوی را فعال می‌سازند.

استعاره جهانی ۷: در سه اصطلاح گاز گرفتن گلوله، دندان روی جگر گذاشتن و کشیدن دندان‌ها بر روی یکدیگر نیز تاحدودی استعاره‌ای جهانی محسوب می‌شوند: طحواره جزء به کل، قدرتی، سطح و حجمی در سه زبان مشترک است. واژه "جگر" تداعی گر صبر و شکیبایی است. طحواره‌های جزء به کل و موازنه در فارسی فعال بوده و تداعی گر تأکید جامعه فارسی‌زبان بر تحمل نارضایتی و رنجش به منظور حفظ آرامش و آبرو است.

استعاره جهانی ۸: مفهوم انتزاعی "پذیرش و استقبال از کسی" در زبان‌های انگلیسی، فارسی و فرانسوی با سه اصطلاح خوش آمدگویی به کسی با دستان باز، با آغوش باز کسی را پذیرفتن و نیز با بازوان باز به کسی خوش آمد گفتن عینیت‌بخشی شده است که طحواره‌های قدرتی (نیروی جذب میان دو فرد)، جزء به کل، ارتباطی و حرکتی از مشترکات میان این سه ساختار هستند.

۵. نتیجه‌گیری

تعداد بالای استعاره‌های جهان‌شمول و میان‌فرهنگی در دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین‌فردی مثبت و منفی محبت و اذیت" که ۱۴ از ۲۰ مورد را دربرمی‌گیرد، حاکی از آن است که تجربیات بدنی بشر که از ابتدایی‌ترین روزمرگی‌ها و عادت‌ها حتی در اقلیم‌های متفاوت ریشه می‌گیرد، در این دو حوزه به میزان بالایی مشترک، و باعث همگرایی استعاره‌های مفهومی،

استعاره‌های ابتدایی و طرحواره‌های تصویری در سطح سه زبان شده است. درحالی‌که مفاهیم دیگری از قبیل "خیانت و صداقت" با آمار استعاره‌های جهان‌شمول ۷ از ۲۰ با ارجاع به فرهنگ، ادبیات عامیانه و سنن بازنمایی شده‌اند، و زبان بدنمند معنا را در قالب‌های بومی و با ارجاع بیشتری به بافت فرهنگی متمایز خود بازسازی نموده است (محمدی و دیگران، ۱۴۰۴). کوچش (۲۰۱۲) معتقد است: «استعاره‌های جهان‌شمول به لایه زیرساختی بنیادین تجربیات فرهنگی ارجاع می‌دهند، لایه‌ای که زیرساخت و یا روساخت استعاره‌های فرهنگ‌ویژه را تشکیل می‌دهد». در نتیجه، طبق تعریف کوچش می‌توان دو حوزه کنش‌های بین‌فردی منفی و مثبت دربردارنده زیرمجموعه‌های معنایی "اذیت و محبت" را جهانی و دربردارنده لایه فراگیر معنا که بر اساس نخستین تجربیات مشترک بشریت حتی در محیط‌های متفاوت شکل گرفته است، محسوب کرد و دو حوزه "خیانت و صداقت" را به لحاظ کاربرد عناصر و اجزای زبانی خاص و "فرهنگ‌ویژه" که در لایه سطحی‌تر معنا که توسط فرهنگی خاص پر می‌شود، طبقه‌بندی کرد (محمدی و دیگران، ۱۴۰۴).

جدول ۳. درصد به‌کارگیری طرحواره‌های تصویری در دو حوزه "کنش‌های بین‌فردی منفی و مثبت: اذیت و محبت"

در هر زبان و در مجموع

طرحواره	فرانسوی	فارسی	انگلیسی	جمع کل
قدرتی	۳۳/۳۲	۳۳/۳۶	۳۳/۳۲	۲۴/۷۸
حجمی	۳۱/۶۵	۳۶/۶۵	۳۱/۶۵	۱۶/۵۵
جزء به کل	۳۱/۳۰	۳۸/۱۰	۳۳/۵۵	۱۶/۳۱
حرکتی	۴۰/۶۸	۲۲/۲۴	۳۷/۰۸	۱۱/۷۵
ارتباطی	۲۹/۹۲	۳۳/۳۲	۳۰/۶۵	۱۰/۳۵
موازنه	۲۹/۱۷	۴۵	۲۵/۸۴	۹/۹۷
سطح	۱۸/۹۸	۱۱/۴۷	۲۲/۵۶	۹/۰۹
جهتی	۴۵	۲۲/۵۰	۳۲/۵۰	۶/۵۰

در جدول ۳ که حاصل میانگین دو جدول ۱ و ۲ تلقی می‌گردد، درصد به‌کارگیری هر طرحواره تصویری در هر زبان به‌طور جداگانه محاسبه شده است تا با تحلیل روساخت‌ها و تصویرسازی‌های غالب در یک زبان بتوان شیوه ادراک معنی و اولویت شناختی سخنوران هر

زبان را تشخیص داد، زیرا در نظریه لیکاف و جانسون (۱۹۸۷) استخراج و تحلیل طرحواره‌های تصویری راهی برای دستیابی به الگوهای غالب مفهوم‌سازی و ادراک در یک جامعه زبانی محسوب می‌شود. تکرار نظام‌مند طرحواره‌هایی خاص در لایه تحت‌لفظی (اصطلاحات کنایی) زبان نشان می‌دهد که سخنوران تمایل دارند مفاهیم انتزاعی را در چارچوب‌های شناختی معینی سازمان دهند. علاوه بر این، در ستون آخر "جمع کل" درصد به کارگیری هر طرحواره تصویری به‌طور کلی در مجموع سه زبان محاسبه شده است تا بتوان الگوهای ادراکی غالب و اولویت تصویرسازی سخنوران کل سه زبان که از شاخه‌های ژرمنیک (انگلیسی)، ایرانی (فارسی) و لاتین (فرانسوی) انتخاب شده‌اند و حیطه گسترده‌ای از تنوعات زبانی را دربرمی‌گیرد، تعیین نمود.

۵. ۱. دستاوردهای پژوهش

الف) نقش مؤثر بدنمندی در شکل‌گیری اصطلاحات کنایی حوزه "اذیت و محبت" در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی

نتایج این پژوهش نقش مؤثر بدن و تجربه زیسته افراد در اقلیم‌های متفاوت را در شکل‌دهی به استعاره‌های مفهومی دو حوزه "کنش‌های بین‌فردی مثبت و منفی" تأیید می‌کند. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که تجسم بدن و ارتباط اعضای آن با کلیت وجودی (طرحواره جزء به کل)، ارتباط بدن با نیروهای متضاد و همسو (قدرتی)، مرزبندی بدن (طرحواره حجمی) و حرکت و فعل بدن در موقعیت‌های گوناگون (طرحواره حرکتی)، جهت‌گیری بدن به سمتی خاص (طرحواره جهتی)، کشمکش اعضای بدن در جهت حفظ تعادل (موازنه)، و مرتبط ساختن اشیاء و رویدادها با واسطه‌گری بدن (طرحواره ارتباطی) به‌عنوان اصلی‌ترین الگوی شناختی بشریت محسوب می‌شود و ذهن از این سازوکار به‌عنوان حوزه مبدأ در جهت انگاشت و انطباق معانی انتزاعی بر حوزه مقصد استعاره‌ها، بهره می‌برد. این مطالعه هم‌راستا با نحوه ادراک معنی توسط جانسون (۲۰۲۴) است: بدنمندی معنی، نهادینه‌شدگی (ریشه‌داشتن) معنی در بافت فرهنگی و اقلیمی، ایفاشدگی توسط انسان (معنا از طریق کنش و تجربه فعال بدن با

محیط ایفا شده و تحقق پیدا می‌کند)، گسترش یافتگی معنی، حس‌گرایی (معنی ریشه در احساسات و عواطف انسانی دارد)، تکامل‌گرایی معنی (روند تکاملی معنی و تغییرپذیری آن تحت تأثیر نقشی که فرد در بافت محیطی ایفا می‌کند) و نیز کاربرد چندین باره آن در طول تاریخ و طی کردن روند تکاملی.^۱

لیکاف و جانسون معتقدند: «فلسفی‌ترین، انتزاعی‌ترین و عمیق‌ترین مفاهیم ذهنی بشر ریشه در ابتدایی‌ترین تجربیات بدنی او دارد» (1999). لیکاف هم‌چنین معتقد است «تفکر ماهیتی بدنمند دارد» (1987). در تمامی مباحث مطرح‌شده توسط این دو نظریه‌پرداز نقش «تجربیات بدنمند» برجسته شده است. در نتیجه، «بدنمندی می‌تواند به شیوه‌های متفاوتی در قالب طرحواره‌های تصویری مختلف در روساخت زبان» نمود یابد، در برخی موارد «اعضای بدن به‌طور مستقیم» در ساخت زبانی به‌کارگرفته می‌شوند و مفاهیم انتزاعی از طریق ارجاع صریح به اندام‌های بدن مفهوم‌سازی می‌گردند: دل کسی را به‌دست آوردن، دندان به جگر گذاشتن و مانند این‌ها. در مواردی دیگر، بدنمندی در قالب افعال و کنش‌هایی بروز می‌یابد که مستقیماً با عملکردهای بدنی انسان مرتبط‌اند بدون آنکه نام اندام خاصی ذکر شود: دین را به دنیا فروختن، برده‌شدن توسط عشق، غذا خوردن از دست دیگری و مانند این‌ها. افزون بر این، در سطحی غیرمستقیم‌تر «حتی در غیاب ارجاع صریح به بدن یا کنش بدنی مشخص، تجربه بدنمند انسان همچنان نقش بنیادین ایفا می‌کند» به این معنا که مفاهیم انتزاعی از طریق الگوهای تکرارشونده تجربه ادراکی، حرکتی، فضایی، جهتی، حجمی و غیره که پایه و اساس همگی را تجربیات حسی حوکتی بدن تشکیل می‌دهد، سازمان می‌یابند: مانند اصطلاحات صخره کسی بودن (موازنه: مقاومت جسمی و حفظ تعادل فیزیکی) یا جوش آوردن از شدت خشم (قدرتی: تجربه حسی ادراکی افزایش دمای بدن) یا دین را به دنیا فروختن و معامله کردن با شیطان (حجمی: دادوستد کالا) که همگی تجربیاتی بدنمند هستند.

1. Eight "E"s of Meaning & Cognition: Meaning is: 1. Embodied 2. Embedded 3. Enacted 4. Extended 5. Emotionery 6. Evolutionary 7. Exaptive.

ب) رابطه دیالکتیکی «تمایزات فرهنگی محیطی = تمایزات روساختی زبان‌ها = هویت فرهنگی متفاوت»

نتایج تحقیق به‌خوبی کنش چرخشی دو عامل محیط و زبان بدنمند بر یکدیگر را اثبات کرده و مؤید نظریات جانسون مبنی بر تعامل دو عنصر زبان و بدن در قالب واحدی مشترک و تعامل آن با محیط است. طبق نتایج به‌دست‌آمده می‌توان تأثیرگذاری عامل محیط بر زبان بدنمند را در قالب فرهنگ بدنمند و یا هویت فرهنگی گنجانند: محیطی که دربردارنده آداب و رسوم، باورها، فرهنگ، ادبیات داستانی کهن و اقلیم خاص هر جامعه زبانی است، تجربیات بدنمند متفاوتی را در سخنورانش نهادینه می‌سازد و سپس از طریق امکانات روساختی متفاوتی که در اختیار زبان قرار می‌دهد، بر نحوه ادراک و جهان‌بینی سخنوران مؤثر واقع می‌شود. پژوهش حاضر با تبیین رابطه دیالکتیکی «محیط-زبان بدنمند-جهان‌بینی» موفق به تعیین هویت ملی فرهنگی و جهان‌بینی سخنوران مختلف گردیده است؛ انگلیسی‌زبان‌ها: فردگرا، کنش‌محور با رویکردی مستقیم، القاشده توسط روساخت‌های زبانی مملوء از طرحواره‌های حرکتی، سطح و بافت محیطی متأثر از سبک زندگی پویای آنگلو ساکسون‌ها و مهاجرت‌ها؛ فارسی‌زبان‌ها: محافظه‌کار، تحلیل‌گرا و سرکوب‌کننده احساسات، تأثیرگرفته از طرحواره‌های موازنه، جزء به‌کل، حجمی، بازتاب‌دهنده تاریخ جنگ‌ها، مقاومت‌ها و ادبیات عرفانی فارسی؛ فرانسوی‌زبان‌ها: کنش‌محور، قانون‌مند و جمع‌گرا، بهره‌گیری از طرحواره‌های حرکتی و جهت‌ی، متأثر از جنبش‌های اگزیستنیالیسم و ساختار سیاسی نظام‌مند.

جدول ۳ نشان می‌دهد که طرحواره قدرتی با زیرمجموعه‌های کشش و جذب، اجبار، قدرت و سلطه، رفع مانع و اعمال نیرو پرکاربردترین الگوی زبانی و ذهنی برای درک مفاهیم کنش‌های بین‌فردی مثبت و منفی در میان سخنوران سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی است. درصد بالای به‌کارگیری این الگو در اصطلاحات کنایی مرتبط با کنش‌های بین‌فردی دو حوزه "محبت و اذیت" با ۲۴/۷۸ درصد و نیز میزان یکسان به‌کارگیری هر سه زبان از آن، نشان می‌دهد که ذهنیت سخنوران زبان‌های مختلف در عینیت‌بخشی به مفاهیم کنش‌های

بین فردی تا حد زیادی به سازوکارهای روابط قدرت، کشش، جذب، تقابل نیروها و اجبار وابسته است. طرحواره قدرتی در حوزه مفهومی کنش‌های بین فردی منفی: اذیت با زیرمجموعه‌های اعمال نیرو، غلبه و ایجاد مانع در اصطلاحاتی همچون (به ترتیب انگلیسی، فارسی و فرانسوی) مانند خار در چشم، پهلو یا پای کسی بودن، موی دماغ کسی شدن، وارد موهای کسی شدن، پشت کسی سوار بودن در ۹ از ۱۰ اصطلاح انگلیسی و فرانسوی و همگی ۱۰ اصطلاح فارسی به چشم می‌خورد. این طرحواره در تصویرسازی مفهوم کنش‌های بین فردی مثبت: محبت نیز با آمار ۱۰ از ۱۰ اصطلاح انگلیسی و فرانسوی و ۹ از ۱۰ اصطلاح فارسی به کار رفته است و زیرمجموعه‌های آن شامل کشش و جذب در تلاش برای ایجاد صمیمیت و همدردی در استعاره‌هایی مانند قلبی گرم داشتن، خونگرم بودن، گرم بودن" و مانند این‌ها ایجاد مانع قدرتی به منظور فروخوردن خشم در ساختارهایی از قبیل گزگرفتن گلوله، دندان روی جگر گذاشتن، کشیدن دندان‌ها بریکدیگر، لبخندزدن و اخم نکردن، خم به ابرو نیاوردن، بر روی خود گذاشتن به کار رفته است.

دومین الگویی که با هدف تداعی معنای کنش‌های بین فردی منفی و مثبت توسط زبان به کار گرفته شده است حجمی است. یکی از اصلی‌ترین سازوکارهای ذهن و سپس زبان، تلقی بدن/ذهن/قلب به عنوان یک مرزبندی مشخص است که احساسات می‌توانند به آن نفوذ کنند و یا از آن بیرون آیند، زیرا نخستین تجربیات زیسته انسانی از لمس پوست بدن خود که مرزی بین دنیای بیرون و درون است، شکل می‌گیرد. اصطلاحات کسی را در مشت داشتن و چشم بر روی حقیقت بستن درصد طرحواره حجمی در حوزه کنش‌های بین فردی منفی را در زبان فارسی کمی بالاتر از دو زبان دیگر رسانده است که می‌توان نتیجه‌گیری کرد ذهنیت یک فارسی‌زبان مفهوم عصبانیت و ناراحتی را بیشتر از طریق پُرشدن از حجم فشار روانی و نفوذ دیگری به حریم شخصی خود به عنوان نماد آزار ادراک می‌کند.

سومین طرحواره پرکاربرد برای تداعی دو حوزه مفهومی کنش‌های بین فردی مثبت و

منفی در هر سه زبان، الگوی "جزء به کل" است. درصد بالای این طرحواره مهم‌ترین ابزار برای اثبات بدنمندی زبان است. میزان بالای به‌کارگیری این الگو در اصطلاحات کنایی فارسی بازتاب دهنده فرهنگ عاطفه‌محور، تحلیل‌گر و جمع‌گرای جامعه فارسی‌زبان است، جایی که کوچک‌ترین حرکات اعضای بدن و رفتارهای جزئی مورد قضاوت و تحلیل قرار گرفته و بر موقعیت و روابط اجتماعی فرد تأثیرگذار است. سه عضو گردن، سر و پا در سه اصطلاح دردی در گردن، باعث دردسر بودن و پای کسی را شکستن به ترتیب در انگلیسی، فارسی و فرانسوی تداعی‌گر ایجاد بستری برای مزاحمت محسوب می‌شود. در حوزه محبت نیز ذهن انسان، اجزای بدن را نماد و نشانه مفهومی خاص تلقی می‌کند؛ برای نمونه "دست و آغوش" در اصطلاحات به کسی با دستان باز خوشامد گفتن، با آغوش باز پذیرفتن "در هر سه زبان نماد پذیرفتن و مهمان‌نوازی و "گوش" در اصطلاحات همگی گوش شدن، گوش شنوا داشتن و قرص گرفتن گوش برای شنیدن نماد شنوا بودن و همدلی در نظر گرفته می‌شود. "دل و قلب" در اصطلاحات دل یا قلب را در کاری گذاشتن و نیز دل کسی را بُردن، به‌دست آوردن و ربودن در هر سه زبان نماد ایجاد علاقه، محبت و جلب توجه محسوب می‌گردد.

ساخت زبان با به‌کارگیری چنین اصطلاحاتی محبت را نه صرفاً یک حالت روحی، بلکه مجموعه‌ای از کنش‌های کوچک و مشهود می‌بیند که به کل شخصیت و رفتار فرد معنا می‌دهد. این طرحواره‌های زبانی و ذهنی تحت تأثیر بدنمندی زبان در فرهنگی خاص شکل گرفته، سپس در ذهن جوامع زبانی مختلف نهادینه شده و به جهان‌بینی سخنوران نیز جهت داده است. در فارسی این طرحواره به میزان بیشتری کاربرد دارد ۴۰/۹ درصد که دو اصطلاح دندان به جگر گذاشتن و سر از پا نشناختن سهم عمده‌ای در این آمار داشته‌اند. ذهنیت فارسی‌زبان‌ها احساسات و عواطف را بیش از سایر سخنوران به شکل عملی، نمادین و با جزئیات ملموس درک می‌کند. فرد می‌تواند از یک حرکت کوچک و کنش جزئی، میزان رنجش و اذیت و نیز محبت و صمیمیت دیگری را حدس بزند و این آمار قضاوت‌گری و تحلیل‌گری بالاتر فرهنگ فارسی‌زبان نسبت به دو زبان دیگر را بازتاب می‌دهد.

طرحواره حرکتی در رتبه چهارم قرار داشته و بیشترین درصد به کارگیری مربوط به زبان‌های فرانسوی با ۴۰/۶۸ درصد، انگلیسی با ۳۷/۰۸ درصد، و فارسی با کمترین درصد ۲۲/۲۴ است. درصد بالای کاربرد طرحواره حرکتی و نیز سطح در فرانسوی و نیز انگلیسی، تحت تأثیر جنبش آگزیستانسیالیسم و آزادی‌خواهانه فرانسه و نیز کنش محوری ناشی از کاربردگرایی و مهاجرت‌های سخنوران (مسیر خطی) است، فرهنگی که انتخاب آزاد و اولویت قراردادن هویت فردی را حتی در "اذیت کردن" نیز حق هر فرد می‌داند، همچنان‌که در اصطلاح معامله بستن با شیطان در انگلیسی اقدام به عملی شیطانی، کنشی داوطلبانه و امری معمول تلقی می‌شود. ساخت زبان فرانسوی نیز به سخنورانش القا می‌کند که مفاهیم احساسی از قبیل "اذیت و محبت" را در قالب مسیری آزاد، فعالانه و پویا بروز دهند.

دو اصطلاح قرض گرفتن گوش برای شنیدن و بار را بر دوش بکش در فرانسوی با طرحواره اصلی حرکتی نشان‌گر تلاش فعالانه و پویای یک فرانسوی‌زبان برای همدلی و یا تحمل رنجش است، الگویی که در دو اصطلاح انگلیسی و فرانسوی به چشم نمی‌خورد. در تداعی مفهوم عشق نیز شاهد تصویرسازی‌های توسط عشق برده‌شدن در انگلیسی و فرانسوی و سر از پا نشناختن در فارسی هستیم. دو زبان مذکور تحت تأثیر فرهنگ کنش محور غرب عشق را نیرویی پویا و روبه‌جلو جلوه‌گر می‌سازند در صورتی که در فارسی آن را باعث سردرگمی و برهم ریختن تعادل روحی تلقی می‌شود (طرحواره موازنه). در سه اصطلاح بر سر کسی خالی کردن، دق دلی را سر کسی خالی کردن و ریختن بر سر کسی نیز هر چند که سه زبان از طرحواره حرکتی بهره‌گرفته‌اند اما فارسی با برجسته‌سازی خالی کردن عقده دل خالی شدن فشار روانی فرد عصبانی را در قالب "موازنه" تصویرسازی کرده است. آمار بالای طرحواره موازنه (۴۵ درصد در فارسی) نشان می‌دهد که بافت فرهنگی جامعه فارسی‌زبان با تأثیرگذاری بر تجربیات بدنمند، ذهنیت منفعلانه، سرکوب‌گرایانه در جهت حفظ آبرو، ازهم پاشیدگی روحی روانی به هنگام عصبانیت، و حتی مواجهه با عشق را در قالب رویکردی تثبیت‌شده در سطح زبان بر ذهنیت سخنورانش نیز نهادینه می‌کند. بالا بودن درصد طرحواره جزء به کل در

فارسی نیز مکمل طرز فکر منفعلانه و نیز تحلیل‌گرایانه جامعه فارسی‌زبان است؛ قضاوت احساس دیگران از روی کوچک‌ترین جزئیات در سطح بالایی از اصطلاحات دو حوزه کنش‌های بین‌فردی مثبت و منفی در زبان فارسی در مقایسه با دیگر زبان‌ها به چشم می‌خورد. طرحواره ارتباطی در فارسی بیشترین کاربرد را دارد که باز هم می‌توان نقش فرهنگ غنی و دیرینه فارسی‌زبان‌ها و نیز تأثیرگذاری اعتقادات اسلامی با محوریت ارزش‌گذاری بر "صله رحم" را در شکل‌گیری روساخت اصطلاحات کنایی برجسته دانست.

طرحواره موازنه با تصویرسازی برهم‌ریختن تعادل روحی و روانی فرد پس از "رنجش و اذیت" و یا سردرگمی پس از ذوق‌زدگی یا تحمل فشار و بی‌ثباتی روحی برای عدم نمایش رنجش در حوزه "محبت و همدردی" از دیگر الگوهایی است که در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی با درصدهای متفاوتی کاربرد داشته است. آمار بالاتر به کارگیری این الگو در فارسی بازتابی از تاریخ چندهزارساله ملت فارسی‌زبان، تجربه جنگ‌ها، مقاومت‌ها و رویارویی با عوامل بیگانه است. علاوه بر آن، ادبیات فارسی و اشعار عرفایی همچون مولانا که فرد را به خاموشی و پنهان‌نگه داشتن اسرار و حرف دل، فروخوردن خشم و عواطف، و دعوت به صبر و بردباری در مواجهه با مشکلات سوق می‌دهد، نقش چشمگیری در ایجاد روساخت‌های زبانی با به کارگیری بالای طرحواره موازنه داشته است و سخنوران زبان را نیز به چنین رویکردی در جریان زندگی سوق می‌دهد. دق دلی چیزی را روی سر کسی خالی کردن در رابطه با "اذیت" و سر از پا نشناختن و دندان بر جگر گذاشتن در حوزه "عشق و محبت" از مواردی هستند که ساخت زبان با توجه به فرهنگ محافظه‌کارانه و منفعلانه فارسی‌زبان حتی به هنگام رنجش به سخنورانش القا می‌کند که می‌توان دوستی‌ها و روابط را حتی به قیمت سکوت و عدم تعادل روحی حفظ کرد و به هنگام ذوق‌زدگی ناشی از عشق نیز برخلاف دو اصطلاح کنایی انگلیسی و فرانسوی که با نیروی پیش‌برنده عشق (حرکتی) همراه می‌شوند، دچار بلا تکلیفی و سردرگمی شد.

درصد بالاتر کاربرد طرحواره سطح در انگلیسی متأثر از فرهنگ فردمحور

آنگلو ساکسون‌ها، پیشینیان انگلیسی‌هاست. در جوامع انگلیسی‌زبان شفافیت و بروز رفتار به صورت آشکار ارزش محسوب شده و "سطح" لایه‌ای است که حقیقت باید بر روی آن آشکار شود. احساس، عاملیت خارج از فرد دارد و از فضا، مکان، سطح و بیرون بر بدن فرد وارد می‌شود و در سطح زبان نیز در قالب سطح پوست، بدن و اشیاء عینیت بخشی می‌گردد. زبان فرانسوی در رتبه دوم کاربرد "سطح" قرار دارد. در فرهنگ اروپای غربی (رمانتیسیم فرانسوی و ادبیات انگلیسی قرن ۱۸ تا ۲۰) عشق به‌عنوان نیروی برون‌زا، فعال، تولیدکننده حرکت و تجربه‌ای خارجی بازنمایی می‌شود، اما در ادبیات فارسی عشق و احساسات بیشتر به‌عنوان حالت درونی، ذهنی و حالت عدم موازنه روانی عینیت بخشی می‌شود. از دست کسی خوردن و کسی را زیر فنجان خود نگه داشتن دو ترکیب دیگر در انگلیسی و فرانسوی هستند که از سطح جسم برای تداعی "کنترل و آزار" استفاده کرده‌اند. در اصطلاحات داغ زیر یقه و از دست کسی غذا خوردن در انگلیسی مفهوم "عصبانیت و کنترل‌گری" توسط ابزار "سطح و تماس فیزیکی" عینیت بخشی شده است. برخاستن بر پای چپ، همیشه روی کسی بودن در زبان فرانسه با فعال‌سازی طرحواره سطح، موقعیت مکانی و نوع ارتباط فیزیکی با محیط را عامل حس و حال بد و اذیت تلقی می‌کند.

طرحواره جهتی در هر سه زبان نشان‌دهنده این است که ذهنیت انسان‌ها برای معنا بخشیدن به روابط عاطفی (محبت و آزار) به جهت‌های فضایی متوسل می‌شود؛ با بهره‌گیری از جهت چپ مفهوم خیانت و بدرفتاری را تصویرسازی می‌کند، و جهت راست را همراستا با صفات مثبتی همچون صداقت و محبت در نظر می‌گیرد. فرانسوی و فارسی بیشترین بهره را از خلق چنین تصاویری برده‌اند (برخاستن بر پای چپ و از دنده چپ بلند شدن). اصطلاحاتی مانند همیشه روی پشت کسی بودن و کسی را زیر فنجان خود نگه داشتن در فرانسوی از جمله این نمونه‌هاست که می‌توان سلسله‌مراتبی بودن ساختارهای سیاسی اجتماعی و یا ادبیات و هنر توصیفی فضایی فرانسه را توجیهی برای این نمودهای زبانی تلقی کرد. نقش اعتقادات دینی جامعه فارسی‌زبان در جهت‌مند ساختن نیکی با جهت راست، و بدی با جهت چپ نیز تأثیر

عمده‌ای در ایجاد روساخت‌های جهت‌مند در فارسی داشته است و درجهان‌بینی سخنوران این زبان نیز موثر واقع می‌گردد.

ج) رابطه دیالکتیکی «شبهات‌های فرهنگی محیطی = شبهات‌های روساختی زبان‌ها (استعاره‌های جهانی) = جهان‌بینی یکسان» (استعاره‌های جهانی در بردارنده استعاره‌های ابتدایی یکسان و طرحواره‌های تصویری مشترک)

در تحلیل کلی اصطلاحات کنایی حوزه کنش‌های بین‌فردی با زیرمجموعه‌های معنایی "اذیت و محبت" در سه زبان مذکور علی‌رغم تناقض‌های فرهنگی و زبانی، به استعاره‌هایی یکسانی به لحاظ مقوله‌های تصویرسازی، نوع تصویرسازی و لایه تحت‌لفظی کلام برمی‌خوریم که مفهومی یکسان را به شیوه‌ای حدوداً مشابه انتقال داده‌اند. کوچش در مقاله‌ای با استناد به نظریات لیکاف و جانسون به مبحث استعاره‌های جهانی اشاره می‌کند و آن‌ها را استعاره‌های مفهومی جهان‌شمول، حدوداً جهان‌شمول، و دارای پتانسیل جهانی معرفی می‌کند (2018).

پژوهش حاضر با تمرکز بر ساخت صوری اصطلاحات کنایی در تداعی معنای کنایی یکسان در سه زبان به فهرستی از استعاره‌های مفهومی کاملاً یا حدوداً میان‌فرهنگی و جهان‌شمول دست یافته است: استعاره‌های جهان‌شمول و شبه‌جهان‌شمول استخراج شده در دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین‌فردی مثبت و منفی" شامل: خون یا قلب گرمی داشتن و یا فرد گرمی بودن؛ صخره، تکیه‌گاه یا ستون کسی بودن؛ برنده شدن، بُردن یا ربودن قلب کسی؛ دل یا قلب را به کسی یا چیزی دادن یا گذاشتن در آن؛ سراپا گوش بودن، گوش شنوا داشتن و قرض گرفتن گوش؛ فشردن دندان بر گلوله، جگر و کشیدن دندان‌ها بر هم، با آغوش یا دستان باز و گشوده کسی را پذیرفتن و مفاهیم متقابل آن در رابطه با اذیت شامل: خشم را بر سر کسی خالی کردن، دق دلی را سر کسی خالی کردن و خشم را خالی کردن؛ گرم شدن زیر یقه، جوش آوردن از شدت خشم؛ و گرداندن و بستن چشم‌ها در تداعی نادیده گرفتن حقیقت؛ خاری در پهلو، چشم و در دست و پای کسی قرقر گرفتن؛ بیدار شدن از سمت اشتباه تخت، از دنده چپ و بیدار شدن بر پای چپ؛ وارد معامله شدن با شیطان؛ دین را به دنیا و روح را به شیطان فروختن" می‌شود. اصطلاحات کنایی فوق از قالب

معنایی مشترکی برای تداعی معنایی خاص بهره برده‌اند که این یگانگی تصویرسازی درعین تمایزات روساختی زبان، از تجربیات یکسان بشری حتی در اقلیم‌هایی متفاوت نشئت می‌گیرد. علاوه بر استعاره‌های مفهومی جهان‌شمول فوق، محقق در روند تحلیل اصطلاحات کنایی دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین‌فردی مثبت و منفی" به استعاره‌های ابتدایی جهان‌شمول و یا شبه‌جهان‌شمولی نیز برخورده است که طبق نظر لیکاف (2009) بنیان ساخت استعاره‌های مفهومی پیچیده‌تر تلقی می‌گردند. لیکاف بر اساس تحقیقات حوزه عصب‌شناسی شناختی و زبان‌شناسی شناختی، دو سازه اصلی را اساس تفکر انتزاعی برمی‌شمارد: (۱) استعاره‌های مفهومی ابتدایی و (۲) نخستین‌های شناختی (کاگ یا طرحواره تصویر). برای مثال استعاره مفهومی با آغوش باز پذیرفتن در مسیر یک نورون اصلی، از ترکیب چندین استعاره ابتدایی که هر کدام در بردارنده طرحواره تصویری خاصی هستند تشکیل شده است: استعاره ابتدایی «پذیرش باز است» (طرحواره حجمی)؛ «پذیرش انجام حرکتی برای طرف مقابل است» (طرحواره حرکتی)؛ «پذیرش جذب طرف مقابل است» (قدرتی)؛ «آغوش به‌منزله پذیرا بودن تمامیت وجودی فرد است» (طرحواره جزء به کل)؛ «پذیرش ایجاد کنشی دوطرفه است» (طرحواره ارتباطی). این استعاره‌های جزئی‌تر با دو حوزه مبدا و مقصد، بر روی گره‌های فرعی همان نورون اصلی قرار می‌گیرند. پس از تأیید انگاشت و انطباق حوزه‌های مبدا و مقصد توسط گره‌های جزئی‌تر و سپس توسط گره گشتالتی نورون کلی، استعاره‌های نخستین شکل گرفته و سپس استعاره کلی در بافتی خاص مورد تأیید قرار می‌گیرد.

تعارض منافع

تعارض منافی وجود ندارد.

ORCID

Nargues Mohammadi

 <https://orcid.org/0009-0008-5272-2765>

Zahra Abolhasani

 <https://orcid.org/0000-0001-5834-8649>

Chimeh

Mahnaz Karbalaee

 <https://orcid.org/0000-0001-6044-1797>

Sadegh

منابع

قائم‌نیا، علیرضا. (۱۳۸۸). «نقش استعاره‌های مفهومی در تفکر دینی». قیسات. س ۱۴ ش ۵۴: ۱۶۸-۱۵۹.

محمدی، نرگس، ابوالحسنی چیمه، زهرا، کربلائی صادق، مهناز. (۱۴۰۴). «محیط، زبان و جهان‌بینی: تحلیل شناختی استعاره‌های کنایی حوزه‌های اخلاقی "صداقت و خیانت" در فارسی، انگلیسی و فرانسوی». مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران. (آماده انتشار)

Doi.22126/JLW.2025.12177.1834

References

- Charon, J. M. (2007). *The meaning of sociology* (8th ed.), NJ: Pearson Education.
- Ghaemi-nia, A. (1388 SH/2009). "Naghsh-e este'areha-ye mafhumi dar tafakkor-e dini" [The role of conceptual metaphors in religious thought]. *Ghabasat*, 14(54), 159-168. [In Persian]
- Johnson, M. (2024). In *The International Conference on Culture & Society in Cognitive Sciences Age*. Institute for Cultural, Social & Civilization Studies (ICSCS). Tehran, Iran.
- Kovecses, Z. (2005). Introduction: Cultural Variation In Metaphor. ResearchGate. 8(3): 263-274. <https://doi.org/10.1080/1382557042000277386>
- Kovecses, Z. (2012). *Metaphor in culture: Universality and variation*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CB09780511614408>
- Kovecses, Z. (2015). *Where metaphors come from: Reconsidering context in metaphor*. Oxford University Press.
- Kovecses, Z. (2018). Metaphor Universals in Literature. ResearchGate. 10(20). <https://doi.org/10.18226/19844921.v10.n20.10>
- Lakoff, G. (1990). *Women, fire and dangerous Things: What categories reveal about the mind*. University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (2008). *The neural theory of metaphor*. In R.W. Gibbs, Jr. (Ed.), *The Cambridge handbook of metaphor and thought* (pp.17-38). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511816802.003>
- Lakoff, G. (2012). *Explaining embodied cognition results*. *Topics in Cognitive Science*, 4(4), 773-785. <https://doi.org/10.1111/j.1756-8765.2012.01222.x>

- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh: The Embodied mind and its challenge to Western thought*. Basic Books.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. Chicago and London, The University of Chicago Press.
- Mohammadi, N., Abolhasani Chimeh, Z., & Karbala'ei Sadegh, M. (2024). Environment, Language and Mindset: The Cognitive Analysis of Conceptual Metaphors in Ethical Domains of "Honesty & Betrayal in Farsi, English & French. *Journal of Western Iranian Languages and Dialects*. [in Persian] <https://doi.org/10.22126/JLW.2025.12177.1834>
- Mohammadi, N., Abolhasani Chimeh, Z., & Karbala'ei Sadegh, M. (1404 SH/2025). "Mohit, zaban va jahanbini: Tahlil-e shenakhti-ye este'areha-ye kenayi-ye houzeha-ye akhlaghi-ye 'sedaghat va khiyanat' dar Farsi, Englisi va Faransavi" [Environment, language, and worldview: A cognitive analysis of metaphorical expressions in the ethical domains of "honesty and betrayal" in Persian, English, and French]. *Motale'at-e zabanha va gouyeshha-ye gharb-e Iran*. (Forthcoming). <https://doi.org/10.22126/JLW.2025.12177.1834>
- Pelkey, J. (2023). Embodiment and Language. *Wires Cognitive Sciences*, 14(5). <https://doi.org/10.1002/wcs.1649>

استناد به این مقاله: محمدی، نرگس، ابوالحسنی چیمه، زهرا، کربلائی صادق، مهناز. (۱۴۰۴). فرهنگ بدنمند: تحلیل بازنمایی استعارای دو حوزه مفهومی "کنش‌های بین فردی مثبت و منفی" در سه زبان انگلیسی، فارسی و فرانسوی از دیدگاه زبان‌شناسی شناختی. *پژوهش‌نامه زبان ادبی*، ۳(۱۲)، ۱۷۷-۲۱۵. doi: 10.22054/jrll.2026.89714.1216

Literary Language Research Journalis licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.